ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

факультет іноземних мов
кафедра англійської мови та методики її навчання

К В А Л І Ф І К А Ц І Й Н А Р О Б О Т А

на тему: **Розвиток умінь англомовного усного мовлення учнів старших класів засобами ділових рольових ігор**

Здобувачка освіти 2 курсу МСОА3 групи
Освітньо-професійної програми «Англійська мова: теорія методика її навчання» «English Language Teaching»
Спеціальності А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Галузі знань А Освіта

Ступеня вищої освіти магістра
Шевчук Ірина Олександрівна
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

Науковий керівник Матієнко О. С., кандидат педагогічних наук, доцент
(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання, посада)

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело. Інструменти ШІ використовувалися з урахуванням «Політики використання штучного інтелекту в освітній і науковій діяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського»

Здобувачка освіти _____ І. О. Шевчук
(підпис) (ініціали, прізвище)

Розширена шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

Голова Екзаменаційної комісії _____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени Екзаменаційної комісії _____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Вінниця - 2026

АНОТАЦІЯ

Шевчук І.О. Розвиток умінь англомовного усного мовлення учнів старших класів засобами ділових рольових ігор.

Спеціальність А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями), предметна спеціальність А4.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська)), спеціалізація А4.021 Англійська мова та зарубіжна література.

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, 2026.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню розвитку вмінь англомовного усного мовлення учнів старших класів засобами ділових рольових ігор. У роботі розкрито сутність і структуру відповідних мовленнєвих умінь, визначено функції ділових рольових ігор та обґрунтовано методичні засади їх використання в освітньому процесі.

Практичним результатом дослідження є комплекс із 25 вправ, спрямовані на розвиток комунікативно-мовленнєвих, соціокультурних і стратегічно-компенсаторних умінь учнів. Вони передбачають моделювання комунікативних ситуацій, активізацію тематичної лексики, розвиток умінь ставити запитання, презентувати ідеї, аргументувати рішення, вести переговори та взаємодіяти з партнерами.

Пробне навчання засвідчило позитивну динаміку розвитку вмінь англомовного усного мовлення учнів, що підтверджує доцільність використання розробленого комплексу вправ. Матеріали дослідження можуть бути використані вчителями англійської мови у практиці навчання учнів старших класів.

Ключові слова: англомовне усне мовлення, ділові рольові ігри, учні старших класів, комунікативно-мовленнєві, соціокультурні та стратегічно-компенсаторні вміння, комплекс вправ.

ABSTRACT

Shevchuk I. O. Developing High School Students' English Speaking Skills through Business Role-Play Games.

Specialty: A4 Secondary Education (by Subject Specialisations), Subject Specialisation A4.02 Secondary Education (Language and Foreign Literature (English)), Specialisation A4.021 English Language and Foreign Literature.

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, 2026.

The master's thesis is devoted to the study of the development of high school students' English speaking skills through business role-play games. The thesis reveals the nature and structure of the relevant speaking skills, identifies the functions of business role-play games, and substantiates the methodological principles of their use in the educational process.

The practical result of the research is a set of 25 exercises aimed at developing students' communicative-speaking, sociocultural and strategic-compensatory skills. The exercises involve modelling communicative situations, activating topic-related vocabulary, developing the skills of asking questions, presenting ideas, justifying decisions, negotiating and interacting with partners.

The pilot teaching demonstrated positive dynamics in the development of students' English speaking skills, which confirms the feasibility of using the developed set of exercises. The research materials can be used by English teachers in their practice of teaching high school students.

Keywords: English speaking skills, business role-play games, high school students, communicative-speaking, sociocultural and strategic-compensatory skills, set of exercises.

ЗМІСТ

ВСТУП……..……3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ВМІНЬ АНГЛОМОВНОГО УСНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ДІЛОВИХ РОЛЬОВИХ ІГОР……..8

1.1. Характеристика вмінь англомовного усного мовлення 8

1.2. Сутність та функції ділових рольових ігор 18

1.3. Методичний потенціал використання ділових рольових ігор у навчанні англійської мови учнів старших класі..... 25

Висновки до розділу 1 32

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ДІЛОВИХ РОЛЬОВИХ ІГОР У РОЗВИТКУ ВМІНЬ АНГЛОМОВНОГО УСНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ……..…….....34

2.1. Організація ділових рольових ігор у процесі навчання англомовного усного мовлення……..……..34

2.2. Комплекс вправ для розвитку вмінь англомовного усного мовлення учнів старших класів з використанням ділових рольових ігор……...39

2.3. Організація, проведення та аналіз результатів пробного навчання.....59

Висновки до розділу 2..... 66

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ…….....69

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……..……72

ДОДАТКИ……..……79

ВСТУП

Володіння англійською мовою розширює можливості особистості щодо міжнародного спілкування, обміну інформацією та участі в міжкультурній взаємодії. У зв'язку з цим, важливим напрямом іншомовної освіти є розвиток умінь англомовного усного мовлення учнів старших класів, що зумовлено необхідністю підготовки здобувачів освіти до самостійного використання іноземної мови в різноманітних комунікативних ситуаціях. На старшому етапі навчання особливого значення набуває здатність учнів будувати зв'язні й логічно послідовні висловлювання, висловлювати та аргументувати власну позицію, брати участь у обговоренні проблемних питань і підтримувати взаємодію зі співрозмовниками. Водночас досягнення належного рівня володіння усним мовленням потребує організації освітнього процесу, у якому переважає практичне застосування мовних знань, а навчальна діяльність набуває комунікативно спрямованого характеру.

Теоретичне підґрунтя розвитку усного мовлення базується на уявленні про мовленнєву діяльність як складний психолінгвістичний процес, у якому відбувається одночасна активація мовних, когнітивних і соціальних структур, що забезпечують породження висловлювання у реальному часі. У цьому контексті ділові рольові ігри виступають як педагогічний інструмент, що моделює ситуації професійної та соціальної взаємодії, створюючи умови для активного використання мови у наближеному до реальності середовищі. Їх застосування дозволяє подолати розрив між теоретичними знаннями та практикою мовлення, забезпечуючи включення учнів у процес комунікації, де мова використовується не як навчальний об'єкт, а як засіб досягнення певної мети.

Особливість ділових рольових ігор полягає у створенні умов для ситуативної взаємодії, де учень змушений адаптувати мовлення до ролі, контексту і комунікативного завдання, що сприяє розвитку гнучкості мовленнєвих навичок і здатності до імпровізації. У такому середовищі активізуються механізми внутрішньої мотивації, знижується рівень мовленнєвого бар'єру і формується досвід реальної комунікації. Сучасні освітні

підходи орієнтуються на інтерактивність, що визначає актуальність дослідження ділових рольових ігор як засобу розвитку усного мовлення, здатного інтегрувати когнітивні, емоційні та соціальні компоненти навчання і забезпечувати формування комунікативної компетентності на якісно новому рівні.

На науково-теоретичному рівні питання розвитку вмінь англомовного усного мовлення досліджували вітчизняні науковці, зокрема Т. Глазунова та ін., Ю. Вороніна-Тузовських, А. Гаранда, І. Зозуля, Ю. Поздрань, О. Пасічник, Ю. Сердюченко та ін. У їхніх працях увагу зосереджено на визначенні сутності англомовного усного мовлення, дослідженні особливостей розвитку діалогічного й монологічного мовлення, обґрунтуванні методичних підходів до організації комунікативної діяльності учнів, а також розробці засобів і прийомів розвитку мовленнєвих умінь.

Проблема використання ігрових форм і методів у навчанні іноземної мови знайшла відображення у працях . С. Бучацька, Ю. Гайденко, О. Бондаренко, А. Гордєєва, В. Киливник, В. Черниш, П. Щербань, В. Ягупов, Дж. Андерсон, Дж. Вільямс, В. Вінклер, Д. Кристал, К. Лівінгстоун та ін. У дослідженнях науковців розглянуто педагогічний потенціал ігрової діяльності в навчанні іноземної мови, особливості використання ігор з учнями різних вікових груп, їхні види та методичні можливості для активізації мовленнєвої діяльності, підвищення мотивації до навчання й розвитку творчих здібностей. Особливого значення в контексті нашого дослідження набувають ділові та рольові ігри, які створюють умови для моделювання ситуацій реального спілкування, практичного застосування мовленнєвих засобів і розвитку вмінь англомовного усного мовлення учнів старших класів.

Попри ґрунтовне висвітлення проблеми розвитку вмінь англомовного усного спілкування старшокласників, методичні аспекти використання дилових рольових ігор для досягнення цієї мети залишаються недостатньо дослідженими, що й зумовлює актуальність обраної теми.

Об’єктом дослідження є процес розвитку вмінь англомовного усного мовлення учнів старших класів.

Предметом дослідження є використання ділових рольових ігор як засобу розвитку вмінь англомовного усного мовлення учнів старших класів.

Метою дослідження є теоретично обґрунтувати й практично апробувати методику розвитку вмінь англомовного усного мовлення учнів старших класів засобами ділових рольових ігор, розробити комплекс відповідних вправ і перевірити його ефективність у процесі пробного навчання.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань:**

- охарактеризувати вміння англомовного усного мовлення;

- розкрити сутність та функції ділових рольових ігор;

- обґрунтувати методичний потенціал використання ділових рольових ігор у навчанні англійської мови учнів старших класів;

- визначити особливості організації ділових рольових ігор у процесі навчання англомовного усного мовлення старшокласників;

- розробити комплекс вправ для розвитку вмінь англомовного усного мовлення учнів старших класів та визначити критерії оцінювання результатів пробного навчання;

- описати організацію та проаналізувати результати пробного навчання.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використано теоретичні методи: аналіз, узагальнення, систематизацію та зіставлення наукової літератури з методики навчання іноземних мов, лінгводидактики, педагогіки та психології; емпіричні методи: вивчення й узагальнення педагогічного досвіду, педагогічне спостереження за навчальною діяльністю учнів, педагогічне пробне навчання, аналіз результатів виконання діагностичних завдань; методи опрацювання результатів: кількісний і якісний аналіз, порівняння та узагальнення даних вхідного й вихідного діагностичних зрізів для визначення ефективності розробленого комплексу вправ із використанням ділових рольових ігор.

Теоретичне значення роботи полягає в систематизації та узагальненні наукових підходів до визначення сутності й структури вмінь англомовного усного мовлення, розкритті змісту та функцій ділових рольових ігор, а також

обґрунтуванні їхнього методичного потенціалу для розвитку зазначених умінь в учнів старших класів.

Практичне значення роботи полягає в розробленні комплексу вправ із використанням ділових рольових ігор, спрямованих на розвиток умінь англомовного усного мовлення учнів старших класів. Запропоновані матеріали можуть бути використані вчителями англійської мови під час організації навчання діалогічного й монологічного мовлення, моделювання комунікативних ситуацій та залучення учнів до практичної іншомовної взаємодії.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що у роботі проаналізовано та уточнено зміст поняття розвитку вмінь англомовного усного мовлення учнів старших класів у сучасному освітньому середовищі; конкретизовано роль ділових рольових ігор як засобу формування комунікативної компетентності; систематизовано підходи до використання інтерактивних методів у процесі навчання усного мовлення; удосконалено методичні підходи до організації навчальної діяльності учнів шляхом інтеграції ділових рольових ігор у структуру уроку; розроблено комплекс вправ, спрямованих на розвиток вмінь англомовного усного мовлення учнів старших класів із використанням ділових рольових ігор.

Експериментальна база дослідження. Пробне навчання проводилося на базі ліцею №7 Гайсинської міської ради у 10-А класі.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження було представлено на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях:

1. Шевчук І. Англомовне усне мовлення як когнітивно-прагматичний феномен сучасної комунікації. *Мова, освіта, культура: інтеграційні тенденції в сучасному світі* : матеріали XXIII всеукраїнській студентській інтернет-конференції з міжнародною участю (м. Вінниця, 31 жовтня 2025 року) 2025. С. 174-177

2. Шевчук. І. Психолінгвістичні механізми формування структурно-мовленнєвої компетентності в усному англомовному мовленні. *Сучасні*

тенденції та перспективи мовно-літературної освіти в Україні : матеріали VIII Всеукраїнської студентсько-викладацької науково-практичної інтернет-конференції (м. Глухів, 11-12 лютого 2026 р.). 2026. С. 178-182

3. Шевчук. І. Методичний потенціал ділових рольових ігор у процесі навчання ділових рольових ігор у процесі навчання усного мовлення учнів старших класів. *Актуальні проблеми лінгвістики, перекладознавства, методики навчання іноземних мов та зарубіжної літератури в сучасному освітньому просторі* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. (Вінниця, 22 травня). 2026.

4. Шевчук І. Методичні засади організації ділових ігор на уроках англійської мови у старших класах. *Сучасні методики навчання іноземних мов і перекладу в Україні та за її межами* : матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції (м. Переяслав, 20 листопада) 2026.

Структура кваліфікаційної роботи. Логіка дослідження зумовила структуру кваліфікаційної роботи: вступ, два розділи, висновки, список використаних джерел із 65 найменувань, додатки. Загальний обсяг роботи становить 86 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ВМІНЬ АНГЛОМОВНОГО УСНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ДІЛОВИХ РОЛЬОВИХ ІГОР

1.1. Характеристика вмінь англомовного усного мовлення

Комунікативна спрямованість навчання іноземних мов передбачає використання мови як засобу взаємодії та формування в учнів здатності застосовувати її відповідно до мети спілкування [30, с. 256]. Практична реалізація цього підходу особливого значення набуває в розвитку англомовного усного мовлення учнів старшої школи, що потребує не лише накопичення лексичного запасу й засвоєння граматичних моделей, а й формування здатності використовувати їх у процесі безпосередньої взаємодії. Старшокласник має сприйняти репліку співрозмовника, визначити її комунікативний намір, дібрати відповідні мовні засоби й побудувати доречну відповідь. Саме тому характеристика вмінь англомовного усного мовлення потребує розмежування понять «мовлення», «говоріння», «спілкування» та «усне мовлення», а також визначення взаємозв’язку мовних навичок і комунікативних умінь.

Проблема формування усного мовлення стала предметом наукових розвідок у методиці навчання іноземних мов, в яких простежується спільна ідея про те, що усне спілкування не зводиться до механічного відтворення мовних одиниць, оскільки воно передбачає породження змісту, орієнтацію на співрозмовника та зміну мовленнєвої поведінки відповідно до ситуації. С. Ю. Ніколаєва визначає мовлення як процес творення і сприймання висловлювання, тобто специфічну людську діяльність, що забезпечує спілкування [30]. І. Ю. Сергєєва характеризує усне мовлення як форму реалізації мови, що існує у звучанні та сприймається безпосередньо органами слуху; дослідниця пов’язує його з мелодикою, ритмом, інтонацією й експресивністю. О. Б. Бігич пояснює його через єдність говоріння та аудіювання, де продукування висловлювання

постійно супроводжується сприйманням мовлення партнера. За висновками науковиці, у реальній комунікації ці два види мовленнєвої діяльності функціонують як нерозривні сторони одного процесу, оскільки побудова власної репліки вимагає неперервного слухового контролю та розуміння намірів співрозмовника [4]. На нашу думку, найбільш придатним для цього дослідження є трактування, яке поєднує продуктивну й рецептивну сторони усної комунікації. Воно відповідає природі ділової рольової гри: учасник не лише висловлює позицію, а й слухає партнера, інтерпретує сказане, реагує на нову інформацію, уточнює зміст і коригує власну мовленнєву лінію. Таке розуміння надалі дає підстави оцінювати не одну правильність говоріння, а цілісний перебіг усної взаємодії. Дослідження англомовної мовленнєвої компетентності також висвітлює взаємозв'язок різних складників комунікативної діяльності [21, с. 221].

Поняття «мовлення» доцільно розглядати як діяльнісну реалізацію мовної системи, тоді як «говоріння» позначає продуктивну форму цієї діяльності, спрямовану на породження усного висловлювання. І. Є. Зозуля, Ю. В. Поздрань, А. А. Слободянюк розглядають говоріння як усна форма мовленнєвої діяльності, що за спрямованістю на вираження думки належить до продуктивних її видів. Важливою особливістю цього процесу є ініціативність мовця, зумовлена потребою передавати інформацію та реалізовувати власні комунікативні наміри в усній формі [17, с. 129]. Питання формування мовної компетентності особистості також розглядають М. Білогорка та Т. Мороз [5].

Однак говоріння не обмежується продукуванням окремих висловлювань, оскільки в реальних умовах воно є складником міжособистісної взаємодії, що передбачає участь щонайменше двох співрозмовників. Ф. С. Бацевич характеризує спілкування як «…сукупність зв'язків і взаємодій людей, суспільства, об'єктів (класів, груп, особистостей), у яких відбувається обмін інформацією, досвідом, уміннями, навичками та результатами діяльності» [2, с. 27]. Воно є ширшим явищем, оскільки охоплює взаємний обмін інформацією, намірами, оцінками та реакціями між учасниками взаємодії. У такій системі усне

мовлення виступає засобом реалізації комунікації через звучне висловлювання, що виникає й сприймається в конкретній ситуації [15, с. 27].

Ю.О. Сердюченко розглядає усне мовлення як діяльність, у якій рецептивний і продуктивний компоненти постійно взаємодіють, а успішність визначається здатністю учня підтримувати змістовну й доречну англомовну взаємодію [44, с. 335].

Зосереджуючи увагу на мовній природі усного мовлення, М. Дружинець тлумачить його як звукову форму реалізації мови, що становить процес говоріння та є первинною формою її існування. Дослідниця наголошує на його динамічності, ситуативній зумовленості, індивідуальному характері й довільності, а також на орієнтації мовця на слухача, передбаченні його комунікативних очікувань і можливих реакцій. Водночас літературне усне мовлення підпорядковується загальноприйнятим мовним нормам, дотримання яких забезпечує правильність звукового оформлення висловлювань [15, с. 27].

У контексті іншомовної освіти англомовне усне мовлення визначається як рецептивно-продуктивну мовленнєву діяльність, у процесі якої учень сприймає, інтерпретує та створює англомовні висловлювання відповідно до мети, ситуації й соціальних умов спілкування [44, с. 335].

Специфіка усного мовлення виявляється у його ситуативності, адресованості, спонтанності та часовій обмеженості. На відміну від письмового тексту, воно переважно не передбачає тривалого етапу редагування: мовець добирає слова й мовні структури безпосередньо під час комунікації, а співрозмовник одразу реагує на зміст, інтонацію та спосіб подання інформації [44, с. 337]. Тому кожне висловлювання формується з урахуванням попередніх реплік, змісту ситуації та очікуваної реакції партнера.

У сучасній методиці навчання іноземних мов формування англомовного усного мовлення передбачає взаємодію *мовних навичок* і *комунікативних (мовленнєвих) умінь*. Лексичні, граматичні та фонетичні навички забезпечують володіння мовними засобами, необхідними для побудови й оформлення усного висловлювання, тоді як комунікативні вміння визначають здатність учня

використовувати ці засоби для реалізації комунікативного наміру в конкретній ситуації спілкування. Отже, мовні навички забезпечують володіння засобами оформлення, а комунікативні вміння визначають здатність використовувати ці засоби для досягнення мети спілкування.

Поняття мовна навичка характеризується автоматизованістю мовної операції: учень швидко актуалізує слово, утворює потрібну граматичну форму, вимовляє звуки та відтворює інтонаційну модель без постійного свідомого контролю кожного елемента. Мовленнєве вміння, натомість, має складнішу структуру, яке виявляється тоді, коли учень самостійно визначає зміст висловлювання, добирає спосіб мовленнєвої дії, враховує поведінку партнера та змінює власне мовлення відповідно до перебігу спілкування. У методичному плані це розмежування суттєве для подальшого пробного навчання: результативність ділової рольової гри не можна оцінювати лише за кількістю правильно вжитих слів чи граматичних форм. Вона виявляється у тому, наскільки ефективно учень використовує засвоєний мовний матеріал для досягнення конкретної комунікативної мети [30, с. 136-137].

З огляду на визначену роль мовних навичок у забезпеченні усного спілкування, доцільно конкретизувати їхні основні три взаємопов’язані складники: лексичний, граматичний і фонетичний. Розглянемо детальніше кожен із них.

1) Лексичні навички забезпечують оперативний добір і вживання словникових одиниць відповідно до змісту висловлювання. У діловому спілкуванні старшокласник використовує не лише окремі слова, а й усталені мовленнєві формули: засоби представлення власної позиції, висловлення пропозиції, уточнення умов, погодження або заперечення;

2) Граматичні навички забезпечують правильне структурне оформлення висловлювання - вибір часових і модальних форм, побудову речень, установлення синтаксичних зв’язків між їх компонентами. У процесі усної взаємодії ці операції мають відбуватися достатньо автоматизовано, щоб увага

учня зосереджувалася на змісті та комунікативній меті, а не на тривалому внутрішньому конструюванні кожної фрази;

3) Фонетичні навички забезпечують звукове оформлення висловлювання та його зрозумілість для співрозмовника. Вони охоплюють правильну вимову звуків, словесний і фразовий наголос, інтонацію, ритм, темп і паузацію.

Зазначені навички функціонують не ізольовано, а у комплексній взаємодії: лексика надає висловлюванню змістового наповнення, граматика організовує зв'язки між його елементами, а фонетика забезпечує звукове оформлення повідомлення [30, с. 258-259].

Другим компонентом англомовного усного мовлення є *комунікативні (мовленнєві) вміння,* які передбачають свідоме й цілеспрямоване використання засвоєних мовних засобів для побудови усних висловлювань і взаємодії зі співрозмовником відповідно до мети та умов спілкування. Їх сформованість виявляється у здатності вступати у взаємодію, підтримувати й розвивати спілкування, адекватно реагувати на репліки партнера та долати комунікативні труднощі [30, с. 107].

Усна іншомовна комунікація реалізується через два взаємопов'язані види мовленнєвої діяльності - *аудіювання* та *говоріння*. Аудіювання забезпечує сприймання й розуміння усного повідомлення, тоді як говоріння спрямоване на продукування висловлювань і досягнення комунікативної мети. У реальному спілкуванні ці процеси постійно чергуються та взаємодоповнюють один одного: учасник сприймає репліку партнера, інтерпретує її зміст і намір, формує відповідь та реагує на подальший перебіг взаємодії. Таке розуміння узгоджується з методичною системою навчання усного мовлення, що передбачає розвиток взаємопов'язаних рецептивних і продуктивних умінь [30, с. 116].

Аудіювання спрямоване на сприймання й розуміння мовлення співрозмовника у природному темпі, що передбачає здатність визначати основний зміст репліки, розпізнавати фактичну інформацію та комунікативний намір мовця, співвідносити почуте з попередніми висловлюваннями й відповідно реагувати [4, с. 19]. Ю. О. Сердюченко виокремлює, поряд із комунікативними

та інтерактивними, уміння сприйняття, пов’язані зі здатністю слухати, правильно сприймати інформацію та розуміти настрій і емоційний стан співрозмовника [44, с. 338]. В усній взаємодії аудіювання не зводиться до пасивного отримання інформації, оскільки безпосередньо впливає на зміст і доречність наступної мовленнєвої дії. Неправильне розуміння запитання або пропозиції співрозмовника може призвести до комунікативно недоречної відповіді, навіть якщо вона граматично правильна. Тому під час ділової рольової гри сформованість аудитивних умінь доцільно оцінювати за адекватністю реакції учня, здатністю визначати й передавати сутність позиції партнера та використовувати почуте у подальшій аргументації.

Продуктивний бік усної комунікації представлений *говорінням,* яке реалізується у двох основних формах - *діалогічній і монологічній*. Діалогічне мовлення передбачає безпосередню взаємодію двох або кількох учасників і вимагає здатності ініціювати розмову, підтримувати її тематичну спрямованість, ставити змістовні запитання, реагувати на репліки партнера, уточнювати деталі, висловлювати згоду або незгоду, аргументувати власну позицію, пропонувати компроміс і завершувати спілкування після досягнення мети [30, с. 73]. Його специфіка полягає в постійній зміні комунікативних ролей, коли учасники чергують сприйняття висловлювань співрозмовника та продукування власних реплік. У діловій рольовій грі така взаємодія має особливе значення, оскільки учасники обмінюються інформацією, зіставляють інтереси й узгоджують спільні рішення.

Монологічне мовлення уможливлює розгорнуте представлення ідеї, повідомлення результатів, пояснення причин, послідовну аргументацію та узагальнення власної позиції. Воно характеризується тематичною цілісністю, логічністю, зв’язністю та достатнім рівнем самостійності. У методичній системі навчання говоріння діалогічне й монологічне мовлення розглядаються як окремі, проте взаємопов’язані форми усного мовлення [30, с. 60]. Методику формування англомовної компетенції старшокласників у монологічному мовленні на основі автентичних текстів досліджують І. В. Чарікова та А. Ю. Янчук [51]. У діловій

рольовій грі монологічне висловлювання зазвичай стає частиною ширшої взаємодії: презентація пропозиції передбачає подальші запитання, наведені аргументи можуть викликати заперечення, а остаточне рішення формується під час обговорення. Отже, діалогічна й монологічна форми доповнюють одна одну та забезпечують повноцінну участь учнів у комунікативній ситуації.

Ефективність англомовної усної взаємодії залежить не лише від здатності сприймати й продукувати висловлювання, а й від уміння орієнтуватися у *соціокультурних* умовах спілкування. Це передбачає врахування соціального статусу й комунікативної ролі співрозмовника, характеру взаємин, ступеня офіційності ситуації, дотримання норм мовленнєвого етикету та добору відповідного мовленнєвого регістру. Такий підхід узгоджується з положеннями Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, у яких соціолінгвістична компетентність включає розуміння соціальних відносин, дотримання норм ввічливості, розрізнення мовленнєвих регістрів і вибір мовних засобів відповідно до ситуації та співрозмовника [58, с. 136].

У контексті ділових рольових ігор зазначені вміння виявляються у дотриманні норм мовленнєвого етикету під час привітання, звернення, прохання, подяки, висловлення незгоди та завершення розмови; доборі доречного мовленнєвого регістру й тону; урахуванні соціального статусу та комунікативних ролей учасників; толерантному ставленні до позиції співрозмовника й підтриманні конструктивного характеру взаємодії. Про сформованість цих умінь свідчить те, наскільки учасники рольової гри враховують особливості визначених ролей і добирають відповідні мовленнєві засоби в змодельованих ситуаціях спілкування.

Психолінгвістична природа говоріння пояснює, чому оцінювання усного мовлення не варто зводити до підрахунку лексичних або граматичних помилок. Під час живої відповіді учень одночасно утримує зміст попередньої репліки, прогнозує продовження розмови, планує власний комунікативний намір, добирає мовні засоби та контролює реакцію партнера. У згаданій праці говоріння пов’язане з мисленнєвою діяльністю, прогнозуванням, увагою та пам’яттю;

монологічна форма вимагає більшої композиційної завершеності, а діалогічна - постійного переходу від сприймання до продукування [17, с. 128-129]. Методика навчання іноземних мов і культур також описує говоріння як продуктивну діяльність, що спирається на сформовані фонетичні, лексичні й граматичні навички, але реалізується через самостійне розв'язання мовленнєвого завдання [30, с. 190]. Для старшокласника це означає, що труднощі часто виникають не через відсутність конкретного слова, а через перевантаження всієї системи мовленнєвого планування: учень довго формує відповідь, губить логічну лінію після уточнювального запитання, повертається до коротких шаблонних реплік або переходить на рідну мову. Такі прояви доступні педагогічному спостереженню й придатні для подальшого оцінювання. Тому в пробному навчанні доцільно фіксувати не тільки мовну правильність, а й темп включення у взаємодію, здатність утримувати зміст висловлювання, реагувати на незаплановані репліки та продовжувати спілкування після паузи.

Важливою умовою підтримання усної комунікації є також здатність долати труднощі, що виникають через брак потрібного слова, незнання мовної конструкції або нерозуміння репліки співрозмовника. У таких випадках учень може вдатися до перефразування, опису невідомого поняття, використання близьких за значенням слів, уточнення, перепитування, самокорекції або невербальних засобів. У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти стратегії взаємодії охоплюють, зокрема, запит і надання уточнень, а також відновлення комунікації після непорозуміння; окремо описано компенсаторні способи подолання труднощів [58, с. 84, 92]. У межах нашого педагогічного спостереження важливо враховувати, чи здатний учень пояснити думку іншими словами, перевірити правильність розуміння, виправити власне висловлювання або скористатися доступними вербальними й невербальними ресурсами для продовження спілкування.

У діловій рольовій грі такі стратегії мають особливу практичну цінність, оскільки перебіг взаємодії не обмежується відтворенням заздалегідь підготовленого тексту. Непередбачені запитання, уточнення та зміна позиції

партнерів спонукають учасників самостійно знаходити способи продовження розмови. *Стратегічно-компенсаторні* вміння не є окремим видом мовленнєвої діяльності, а забезпечують підтримання комінікаціі та подолання труднощів у процесі взаємодіі.

Розвиток вмінь англомовного усного мовлення відбувається поступово: від відтворення засвоєних мовленнєвих зразків до їх самостійного комбінування та використання у непередбачуваних ситуаціях спілкування. На репродуктивному рівні учень спирається на опорні фрази, мовленнєві моделі та передбачувані ситуації, на реконструктивному рівні - комбінує засвоєні мовні засоби, пристосовує висловлювання до співрозмовника та добирає способи реагування відповідно до перебігу взаємодії. Продуктивний рівень передбачає самостійне формулювання змісту й вибір стратегій спілкування з урахуванням непередбачуваних реплік і комунікативної мети. Ділова рольова гра може застосовуватися на усіх цих етапах: від виконання завдань з опорами до самостійної взаємодіі зі зменшенням їх обсягу.

Отже, оцінювання сформованості англомовного усного мовлення має ґрунтуватися на комплексному підході, що передбачає врахування правильності мовного оформлення висловлювань, здатності сприймати й розуміти мовлення співрозмовника, самостійно продукувати висловлювання, адекватно реагувати на репліки партнера, аргументувати власну позицію та підтримувати комунікативну взаємодію. Уміння аргументовано висловлювати власну думку передбачає здатність формулювати тезу, добирати переконливі аргументи та обґрунтовувати власну позицію в усному спілкуванні [35].

З метою систематизації визначених умінь англомовного усного мовлення та конкретизації їхніх характеристик і показників оцінювання було розроблено таблицю 1.1, у якій представлено три критерії: комунікативно-мовленнєвий, соціокультурний і стратегічно-компенсаторний. Їх зміст розкрито через відповідні характеристики та показники, що дають змогу оцінювати рівень сформованості зазначених умінь у процесі виконання ділових рольових ігор (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Критерії та показники сформованості вмінь англомовного усного мовлення

Критерій	Зміст оцінювання	Показники
Комунікативно-мовленнєвий	Здатність приймати, продукувати та підтримувати усну англомовну взаємодію	Розуміння змісту реплік і комунікативного наміру співрозмовника; ініціювання та підтримання діалогу; логічність і зв'язність монологічного висловлювання; аргументованість суджень і мовленнєва ініціативність; лексична доречність, граматична правильність, фонетична зрозумілість.
Соціокультурний	Доречність мовленнєвої поведінки з урахуванням соціокультурного контексту спілкування	Дотримання норм мовленнєвого етикету; добір мовленнєвого регістру й тону відповідно до ситуації; урахування соціального статусу та комунікативних ролей співрозмовників; культурна доречність мовленнєвої поведінки.
Стратегічно-компенсаторний	Здатність підтримувати комунікацію за браку необхідних мовних засобів або виникнення труднощів у розумінні	Перефразування й використання описових засобів; уточнення та перепитування; самокорекція; застосування вербальних і невербальних засобів для подолання комунікативних труднощів.

Таким чином, критерії та відповідні показники дають змогу комплексно оцінити рівень сформованості вмінь англомовного усного мовлення старшокласників. Комунікативно-мовленнєвий критерій відображає здатність учнів розуміти співрозмовника, ініціювати й підтримувати діалог, будувати логічні монологічні висловлювання та використовувати мовні засоби відповідно до комунікативного завдання. Соціокультурний критерій характеризує доречність мовленнєвої поведінки, дотримання норм етикету й урахування соціокультурного контексту спілкування. Стратегічно-компенсаторний критерій охоплює здатність долати комунікативні труднощі за допомогою перефразування, уточнення, перепитування, самокорекції та вербальних і невербальних засобів. Сукупність цих показників слугує основою для

визначення рівнів сформованості досліджуваних умінь і відстеження динаміки їх розвитку в процесі пробного навчання.

1.2. Сутність та функції ділових рольових ігор

Ділова рольова гра є інтерактивним методом навчання англійської мови, основу якого становить моделювання типових ситуацій усної взаємодії, розподіл ролей між учасниками та виконання спільного проблемного завдання. Методичні засади організації та проведення ділових ігор на заняттях з іноземної мови розкрито в рекомендаціях Ю. О. Гайденка [11]. Як зазначають Ю. Гайденко та О. Бондаренко, основою ділової гри є імітаційне відтворення певних ситуацій, що передбачає активну діяльність її учасників і використання набутих знань та вмінь для досягнення визначеної мети [12, с. 264]. Ділову гру також називають професійно орієнтованою рольовою грою, оскільки обидві форми передбачають наявність ролей, ситуацій, відповідних дій та ігрових об’єктів [14, с. 53].

С. М. Бучацька визначає ділову гру як імітаційну модель, що відтворює умови й динаміку певної діяльності та передбачає розв’язання проблем через рішення і дії учасників. Позначення відповідних форм роботи також використовують терміни games, simulations, role-playing [7, с. 28].

У навчанні англійської мови ділова рольова гра передбачає відтворення змодельованих навчальних і соціально-побутових ситуацій, у яких учні виконують визначені ролі, обмінюються інформацією, висловлюють пропозиції, обговорюють можливі варіанти дій та спільно розв’язують поставлене завдання. Її метою є розвиток умінь англомовного усного мовлення, зокрема аудіювання та говоріння, а також удосконалення лексичних, граматичних і фонетичних навичок, необхідних для сприймання та продукування усних висловлювань.

Предметом ділової рольової гри виступає діяльність її учасників у межах запропонованої ситуації. Вона визначається сюжетом, умовами завдання, розподілом ролей і необхідністю досягнення спільного результату [54]. Основними характеристиками гри є моделювання типової ситуації, наявність

загальної мети, розподіл ролей, взаємозалежність дій учасників, обмін інформацією, необхідність прийняття рішень та подальший аналіз результатів [12, с. 264-265]. Ділова рольова гра виступає типовим та узагальненим відтворенням ситуацій усної взаємодії, наближених до реальних обставин. Виконання ігрового завдання потребує співпраці учасників, оскільки дії та висловлювання кожного з них впливають на подальший перебіг гри й досягнення спільної мети. Важливими особливостями цього методу є наближеність навчальної діяльності до реальних ситуацій, поєднання виконання завдання з усною взаємодією, колективний характер роботи та емоційна залученість учасників. Особливого значення набуває двоплановість гри: учні виконують реальне навчальне завдання в умовній ситуації, що дає їм змогу діяти відповідно до ролі, вільніше висловлюватися та долати психологічне напруження, пов’язане з використанням іноземної мови.

Педагогічні можливості рольової гри пов’язані з відтворенням умов усної взаємодії, особистісною залученістю учасників і необхідністю самостійно добирати мовні засоби [55]. В. Киливник виокремлює такі її особливості:

- моделювання реальних умов комунікації, у яких мовленнєва й немовленнєва поведінка партнерів взаємопов’язані;

- особистісну залученість учасників через виконання певних ролей; розширення асоціативних зв’язків під час засвоєння мовного матеріалу;

- формування навчального співробітництва й партнерства; розвиток уяви та винахідливості [20].

У процесі ділової рольової гри реалізуються три види взаємодії, виокремлені П. М. Щербанем: інформаційна, що передбачає обмін інформацією між учасниками; організаційно-діяльнісна, спрямована на спільний пошук способу розв’язання проблемної ситуації; комунікативна, яка забезпечує іншомовну взаємодію учасників [53, с. 63]. Їх поєднання зумовлює необхідність слухати співрозмовників, розуміти зміст їхніх висловлювань, добирати відповідні мовні засоби та формулювати власні репліки [65].

Мовленнєва діяльність учнів під час гри охоплює аудіювання та говоріння. Аудіювання забезпечує сприймання й розуміння усних висловлювань, виокремлення необхідної інформації та врахування почутого під час подальшої взаємодії. Говоріння реалізується через формулювання запитань і відповідей, висловлення пропозицій, пояснення власної позиції, аргументацію та представлення результатів діяльності. Залежно від змісту гри й поставленого завдання учні можуть працювати індивідуально, у парах або групах, що створює умови для розвитку діалогічного та монологічного мовлення [12, с. 265].

Участь у діловій рольовій грі також активізує мовну здогадку, мовленнєву реакцію, уяву та здатність до мовного самоконтролю. Учні вчаться використовувати різні способи реагування на висловлювання співрозмовників, уточнювати інформацію, дослухатися до думок і пропозицій інших учасників, дотримуватися норм мовленнєвого етикету. Отже, виконання ігрових завдань забезпечує не лише практику аудіювання та говоріння, а й розвиток умінь використовувати англійську мову відповідно до умов і мети запропонованої ситуації [12, с. 264-265].

З огляду на зазначені характеристики можна виокремити такі функції цього виду взаємодії у процесі розвитка умінь англомовного усного мовлення: *навчальну, комунікативну, розвивальну, мотиваційну, виховну, соціалізувальну та діагностичну*. Запропонований поділ є узагальненням педагогічних можливостей ділової рольової гри з огляду на завдання формування усного мовлення старшокласників. Функції не реалізуються ізольовано: під час однієї гри учень засвоює й використовує мовний матеріал, вступає у взаємодію, приймає рішення, співпрацює з іншими та демонструє рівень сформованості відповідних умінь [45, с. 117]. Схематичне зображення функцій дає змогу показати їхню взаємозалежність, а подальший опис - розкрити механізм реалізації кожної з них у старшій школі 90 (див. рис. 1.1.).

Рис. 1.1. Функції ділової рольової гри

Навчальна функція полягає у перенесенні засвоєного мовного матеріалу з рівня окремої вправи в цілісну мовленнєву дію. Лексична одиниця, граматична конструкція чи мовленнєва формула засвоюються глибше, коли учень використовує їх для реального завдання всередині гри. Під час підготовки до переговорів школяр повторює формули пропозиції та аргументації, а під час самої взаємодії змушений вибирати серед них ті, що відповідають конкретній ситуації. За рахунок цього відбувається не просте повторення, а варіативне застосування. Навчальна функція охоплює також формування зв'язку між формою й наміром: учень засвоює, що одна й та сама думка оформлюється по-різному залежно від ступеня офіційності, статусу партнера або характеру незгоди. У діловій грі це відбувається природно, оскільки мовна помилка або невдале формулювання впливають на перебіг взаємодії. Учитель отримує можливість побачити, які елементи мовної системи вже автоматизовані, а які потребують додаткового тренування. Тому навчальна функція поєднує закріплення лексико-граматичного й фонетичного матеріалу з його функціональним використанням, створюючи перехід від знання форми до керованої мовленнєвої поведінки [49].

Комунікативна функція реалізується через постійну необхідність обмінюватися змістом. У фронтальному опитуванні репліка учня часто завершується по закінченню оцінки вчителя; у діловій рольовій грі вона стає частиною ланцюга взаємних дій. Висловлена пропозиція викликає запитання,

заперечення потребує аргументації, нова інформація змінює попереднє рішення. Така залежність між репліками формує справжню діалогічність. Учень вчиться не лише говорити, а й слухати, реагувати, ініціювати, уточнювати, розподіляти черговість висловлювань і повертати розмову до теми після відхилення. Комунікативна функція охоплює також монологічні фрагменти: презентацію позиції, короткий звіт, обґрунтування рішення, підбиття підсумків. Умови для розвитку діалогічного мовлення створює використання ділових ігор, оскільки учасники мають реагувати на висловлювання партнерів, підтримувати розмову, уточнювати інформацію. Та аргументувати власні позиції [7, с. 27]. Для старшої школи це дає підстави використовувати ділову гру як середовище, де кількість усного мовлення збільшується не за рахунок штучного повторення, а завдяки змістовній потребі взаємодіяти [48].

Розвивальна функція охоплює інтелектуальні та регулятивні процеси, що супроводжують мовлення. Ділова гра ставить учня перед необхідністю аналізувати вихідні дані, порівнювати варіанти, прогнозувати реакцію партнера, швидко перебудовувати аргументацію та приймати рішення за неповної інформації. Такі дії розвивають гнучкість мислення, мовленнєву ініціативність, здатність бачити причинно-наслідкові зв’язки й утримувати кілька позицій у межах однієї ситуації. Розвиток відбувається не паралельно мовленню, а через нього: щоб переконати співрозмовника, потрібно структурувати думку; щоб заперечити - зрозуміти чужий аргумент; щоб запропонувати компроміс - зіставити інтереси сторін. Поступово учень переходить від реактивної репліки до стратегічної поведінки, коли висловлювання підпорядковуються загальному задуму. Так само формується самоконтроль: школяр стежить за тим, чи досягнуто мети, чи зрозумілим є повідомлення, чи не суперечить нова репліка попередній позиції. Через це ділова рольова гра придатна не лише для тренування готових конструкцій, а й для формування складніших мовленнєво-мисленнєвих дій, потрібних у подальшому навчанні та професійній комунікації [12, с. 266].

Мотиваційна функція пов’язана з тим, що комунікативна дія отримує зрозумілу для учня причину. Завдання «скласти десять речень» орієнтує на виконання вимоги вчителя, тоді як ситуація «переконати команду обрати вашу пропозицію» задає внутрішню мету, пов’язану з результатом гри. Від цього змінюється ставлення до мовного матеріалу: слово або конструкція потрібні не для демонстрації знання, а для впливу на перебіг події. Учасник відчуває власну причетність до рішення, тому прагне точніше сформулювати думку й активніше підтримує взаємодію [14]. Для старшокласників така мотивація особливо продуктивна, бо відповідає потребі в автономії та самостійному виборі. Учень отримує простір для власного рішення, зате разом із цим не виходить за межі педагогічно заданої ситуації. Саме поєднання свободи й структури підтримує стійку мовленнєву активність та зменшує залежність від постійного зовнішнього стимулювання з боку вчителя [12, с. 262].

Виховна й соціалізувальна функції пов’язані з опануванням норм взаємодії. У діловій грі старшокласник стикається з ситуаціями, де недостатньо висловити власну думку: потрібно почути партнера, не переривати без потреби, аргументовано заперечувати, визнавати обґрунтованість чужого рішення, розподіляти відповідальність у групі та підтримувати конструктивний тон. Такі дії формують культуру мовленнєвої поведінки та досвід співробітництва [2]. Соціалізувальна функція ширша за етикет. Завдяки змодельованій позиції учень пробує способи поведінки, характерні для майбутньої соціальної й професійної взаємодії: кандидата на співбесіді, координатора команди, клієнта, організатора, представника проєкту. Це дає змогу без реальних ризиків випробувати різні моделі комунікації, побачити наслідки надто категоричного висловлювання або, навпаки, нечіткої позиції. Ділова рольова гра створює тренувальний простір, у якому формується готовність до співпраці, відповідальність за спільне рішення й уміння погоджувати індивідуальний інтерес із груповим. Саме тому її педагогічний ефект виходить за межі мовної правильності та охоплює поведінкову сторону комунікативної компетентності [12, с. 264].

Діагностична функція проявляється в тому, що ділова рольова гра показує реальний рівень сформованості мовленнєвих умінь у ситуації, де учень не знає наперед усіх реплік. У тестовому завданні школяр здатен правильно вибрати граматичну форму, натомість під час спонтанної взаємодії виявляється, чи доступна ця форма в реальному темпі мовлення. Так само лише в живому обміні видно, чи розуміє учень партнера, чи реагує по суті, чи вміє уточнити незрозуміле, чи зберігає діловий тон, чи здатен перефразувати думку за браку слова. Спостереження за грою дає матеріал для формувального оцінювання без переривання комунікації. Учитель фіксує типові труднощі, повторювані помилки, способи компенсації та ступінь самостійності, а вже після завершення ситуації організовує рефлексію. Така діагностика спрямована не на покарання за помилку, а на визначення наступного навчального кроку [30]. У другому розділі саме ця функція дозволяє використати ділові рольові ігри не лише як засіб навчання, а й як інструмент спостереження за динамікою комунікативно-мовленнєвого, соціокультурного та стратегічного критеріїв, сформульованих у підрозділі 1.1.

Отже, ділова рольова гра є не епізодичною розвагою на уроці, а методично організованою моделлю усної взаємодії, у якій англійська мова використовується для досягнення конкретного результату. Узагальнення розглянутих наукових підходів дає змогу визначити її через поєднання змодельованої ситуації, розподілу ролей, проблемного завдання, спільної мети, самостійного добору мовних засобів і досягнення визначеного результату. Сукупність функцій та педагогічних особливостей ділової рольової гри засвідчує її потенціал для розвитку умінь англомовного усного мовлення: вона забезпечує практику аудіювання та говоріння, сприяє розумінню висловлювань співрозмовників, формулюванню власних реплік, підтриманню діалогу й побудові зв’язних монологічних висловлювань. Водночас виконання ролей активізує мислення, уяву та мовленнєву самостійність учнів, сприяє застосуванню засвоєного мовного матеріалу й формуванню навичок навчального співробітництва.

1.3. Методичний потенціал використання ділових рольових ігор у навчанні англійської мови учнів старших класів

Актуальність використання ділових рольових ігор у навчанні англійської мови зумовлена необхідністю забезпечення практичної спрямованості іншомовної підготовки учнів старших класів. Їх застосування дає змогу поєднати засвоєння мовного матеріалу з його використанням у ситуаціях цілеспрямованої комунікативної взаємодії. Під час гри учні активізують усне мовлення, самостійно добирають мовні засоби відповідно до комунікативної мети, позиції співрозмовника й перебігу ситуації [13]. Проблеми формування комунікативних намірів, добору змісту професійно орієнтованого мовлення та розвитку діалогічних і монологічних умінь висвітлено у колективній монографії «Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах» [45, с. 127]. З огляду на це, аналіз дидактичних можливостей ділової рольової гри охоплює моделювання комунікативно значущих ситуацій, створення психологічно комфортних умов для спілкування, інтегроване формування мовленнєвих умінь, диференціацію навчальної діяльності, перенесення засвоєного матеріалу в нові умови та поетапну організацію роботи [50].

Методичний потенціал ділової рольової гри найвиразніше реалізується в компетентнісно та діяльнісно орієнтованому навчанні, оскільки учень залучається до взаємодії для досягнення конкретної мети. Він не просто виконує мовну вправу, а діє відповідно до визначеної ролі, самостійно добираючи мовні засоби для розв’язання поставленого завдання. Засвоєні лексичні та граматичні одиниці при цьому стають інструментом реалізації комунікативного наміру, а не предметом формального відтворення [45, с. 132]. Наприклад, під час переговорів учень використовує формули ввічливої незгоди, щоб аргументувати власну позицію та підтримати конструктивну взаємодію, а під час презентації добирає й упорядковує інформацію з урахуванням потреб аудиторії. Результативність

такої діяльності виявляється у здатності розуміти співрозмовника, ініціювати й підтримувати діалог, аргументувати власну позицію, адаптувати висловлювання до соціального контексту та застосовувати компенсаторні стратегії [58].

Однією з провідних методичних можливостей ділової рольової гри є моделювання комунікативних ситуацій, наближених до реального спілкування. Їхня автентичність визначається не стільки зовнішньою правдоподібністю сценарію, скільки функціональною необхідністю мовленнєвих дій: учасники мають обмінятися інформацією, узгодити різні позиції, обрати варіант дії або дійти спільного рішення. Тому продуктивний сценарій передбачає інформаційну прогалину, відмінність інтересів, альтернативність рішень чи обмеженість ресурсів. За таких умов запитання стає засобом отримання потрібної інформації, уточнення - способом перевірки розуміння, аргумент - інструментом обґрунтування власної позиції, а компроміс - засобом розв'язання суперечності [44, с. 337-338].

Важливе значення для залучення учнів до усного мовлення має психологічна безпека ігрової взаємодії. Виконання певної ролі дає змогу учасникові певною мірою дистанціюватися від висловленої позиції, тому комунікативна невдача сприймається радше як труднощі виконання ролі, а не як характеристика його мовленнєвих здібностей. Це може сприяти активнішій участі в спілкуванні учнів, які за традиційних форм опитування уникають спонтанних висловлювань через побоювання припуститися помилки. С. М. Бучацька відзначає мотиваційний потенціал ділових ігор, пов'язаний із взаємодією учасників та активізацією іншомовної діяльності [7, с. 25]. Підтримання сприятливої атмосфери водночас передбачає належну організацію мовної корекції. Щоб не порушувати перебіг комунікації, учителеві доцільно фіксувати типові труднощі у використанні лексики, граматичних конструкцій, вимові та доборі мовленнєвих формул, а опрацьовувати їх після завершення гри - під час рефлексії або виконання коригувальних вправ. Це дає учням змогу проаналізувати власні висловлювання, дібрати точніші мовні засоби та вдосконалити способи реагування на репліки співрозмовників [30].

Ділова рольова гра також забезпечує інтегроване застосування мовних і мовленнєвих умінь. У процесі взаємодії учень сприймає репліку на слух, осмислює її зміст, добирає лексику й граматичні конструкції, оформлює висловлювання інтонаційно, реагує на партнера та за потреби змінює власну комунікативну стратегію. Отже, окремі компоненти мовної компетентності функціонують як взаємопов'язані складники усного мовлення. Крім того, зміст ігрових завдань може передбачати співпрацю, планування, аргументацію, переговори та ухвалення рішень. Такі види діяльності підвищують когнітивну насиченість комунікації та спонукають учнів переходити від коротких ситуативних реплік до розгорнутих, логічно й причинно пов'язаних висловлювань [35, с. 15].

Ефективність використання ділових рольових ігор у формуванні вмінь англомовного усного мовлення старшокласників залежить також від дотримання низки методичних принципів [30]:

- принцип комунікативної спрямованості полягає в моделюванні ситуацій, наближених до реальних соціальних і професійно орієнтованих умов спілкування. Зміст гри має передбачати конкретну комунікативну мету та потребу у взаємодії: узгодженні позицій, обговоренні пропозицій, розв'язанні проблеми або прийнятті спільного рішення. Важливо, щоб учні усвідомлювали, кому, з якою метою й за яких умов вони адресують висловлювання, добирали відповідні мовні засоби та реагували на репліки співрозмовників. Це сприяє використанню англійської мови як засобу досягнення практичного комунікативного результату, а не лише відтворення засвоєного матеріалу [18, с. 10-11].

- принцип посильності передбачає відповідність змісту, мовного наповнення та складності ділових рольових ігор віковим особливостям, мовленнєвим можливостям і рівню підготовки старшокласників [39]. Комунікативне завдання має бути достатньо складним, щоб спонукати учнів до самостійного висловлювання й пошуку рішень, але водночас доступним для виконання з урахуванням їхніх мовних знань і вмінь. Під час підготовки гри

необхідно враховувати обсяг тематичної лексики, складність мовленнєвих конструкцій, кількість учасників і ступінь самостійності, необхідний для виконання завдання. За потреби доцільно використовувати мовленнєві опори: фразові картки, тематичні словники, зразки реплік і комунікативні моделі[22, с. 51].

Принцип активної участі кожного учня передбачає залучення всіх учасників до безпосередньої іншомовної взаємодії та створення умов для реалізації кожним із них визначеної комунікативної ролі [26]. З цією метою доцільно розподіляти між учнями різні функції: представлення пропозиції, постановку уточнювальних запитань, аргументування альтернативної позиції, оцінювання запропонованих рішень або підбиття підсумків. Важливе значення має організація парної та групової роботи, яка розширює можливості для мовленнєвої практики й сприяє рівномірнішому залученню учасників. Активність виявляється не лише у продукуванні висловлювань, а й у здатності слухати співрозмовника, реагувати на його думки, уточнювати інформацію та долучатися до спільного прийняття рішень;

- принцип поступового ускладнення реалізується через послідовне підвищення складності комунікативних завдань відповідно до рівня сформованості вмінь англомовного усного мовлення учнів. На початковому етапі доцільно використовувати короткі парні ситуації з чітко визначеними умовами, мовленнєвими моделями та опорними фразами. Надалі кількість підказок поступово зменшується, а завдання передбачають самостійне формулювання позиції, аргументування, реагування на заперечення та уточнення інформації. На наступних етапах пропонуються складніші групові ситуації, багатосторонні переговори й проблемні завдання, що потребують узгодження інтересів та прийняття спільного рішення. Така послідовність забезпечує перехід від підготовленого мовлення до самостійної та більш спонтанної іншомовної взаємодії [42, с. 12];

- принцип доброзичливої корекції помилок передбачає тактовне виправлення мовленнєвих неточностей зі збереженням сприятливої

психологічної атмосфери та природного перебігу комунікації. Під час гри вчитель не повинен переривати кожне висловлювання для виправлення помилок, оскільки це може порушувати логіку взаємодії та знижувати мовленнєву ініціативність учнів. Натомість доцільно фіксувати типові труднощі, а їх корекцію здійснювати переважно після завершення гри. Подальше обговорення дає змогу учням проаналізувати власні висловлювання, удосконалити аргументацію та засвоїти доречніші способи реагування на репліки співрозмовників [30]. Такий підхід сприяє розвитку самокорекції й підтримує готовність до активного іншомовного спілкування.

Окремої уваги потребує диференціація навчальної діяльності, яка дає змогу враховувати відмінності в рівнях мовленнєвої підготовки учасників. М. З. Кузів, Т. В. Юрчишин та І. О. Полігач [22, с. 48-53] розглядають можливості інтерактивних технологій для організації навчальної взаємодії. У контексті використання ділових рольових ігор диференціація забезпечується варіюванням складності ролей, обсягу доступної інформації та рівня мовленнєвої підтримки. Учням, які потребують додаткової допомоги, доцільно пропонувати картки з ключовою лексикою, функціональними фразами й чітко визначеною комунікативною метою. Натомість учні з вищим рівнем підготовки можуть отримувати ролі з неоднозначними умовами, суперечливими інтересами або неповною інформацією, що передбачає самостійне планування взаємодії. Водночас усі учасники працюють у межах спільної тематичної ситуації, виконуючи завдання відповідно до власних можливостей. Диференціація може стосуватися й розподілу комунікативних функцій: один учень представляє певну позицію, інший ставить уточнювальні запитання, третій узагальнює результати обговорення [39].

Важливим показником сформованості іншомовних умінь є здатність переносити засвоєні мовленнєві засоби в нові комунікативні умови. Відтворення аргументативної конструкції у завченому діалозі засвідчує її засвоєння на рівні конкретного зразка, тоді як використання тієї самої мовленнєвої функції під час співбесіди, командного обговорення, презентації чи переговорів свідчить про

гнучкіше володіння мовним ресурсом. Варіативність ділової рольової гри створює умови для такого перенесення: тематичний матеріал може залишатися знайомим, тоді як склад учасників, їхні інтереси, вихідні дані та очікуваний результат змінюються. Наприклад, послідовність завдань може охоплювати підготовку професійної самопрезентації, участь у співбесіді та спільний вибір кандидата або плану проєкту. Повторне використання мовних засобів у змінених ситуаціях сприяє їх функціональному закріпленню [42, с. 12].

Результативність ділової рольової гри залежить від послідовності її підготовки, проведення та подальшого аналізу. На підготовчому етапі актуалізується тематична лексика, опрацьовуються функціональні фрази, граматичні конструкції й інтонаційні моделі, необхідні для виконання комунікативного завдання. Після цього учні ознайомлюються з обставинами ситуації, ролями, цілями та правилами взаємодії. Інструкція має визначати умови діяльності, але не містити готових реплік, оскільки це обмежує самостійність мовленнєвого вибору [22, с. 49]. Під час гри вчитель виконує переважно організаційну й спостережну функції: фіксує труднощі, відстежує залученість учасників і втручається лише за потреби - наприклад, коли комунікація припиняється або учні неправильно зрозуміли завдання. Післяігровий етап передбачає обговорення досягнутого результату, аналіз ефективних мовленнєвих стратегій і типових помилок, а також цілеспрямоване опрацювання виявлених труднощів [7, с. 28].

Сценарій гри має поєднувати чіткість умов із достатнім простором для самостійної комунікативної поведінки. Надмірно деталізовані інструкції з готовими репліками зводять взаємодію до відтворення тексту, тоді як відсутність зрозумілої мети, правил і мовної підготовки може спричинити хаотичне говоріння [46, с. 18]. Тому структуру ігрового завдання доцільно формувати з чотирьох взаємопов’язаних компонентів: вихідних обставин, позицій учасників, очікуваного комунікативного результату та обмежень. Обставини визначають контекст взаємодії; позиції окреслюють інтереси й завдання учасників; результат установлює мету спільної діяльності; обмеження створюють потребу в

аргументації, уточненні та узгодженні рішень. Наприклад, у грі вибору професії такими чинниками можуть бути різні професійні пріоритети, вимоги до майбутньої спеціальності та часові рамки вибору. Їх поєднання спонукає учнів порівнювати альтернативи, обґрунтовувати критерії та реагувати на заперечення [54].

Ділова рольова гра має бути інтегрована в систему уроків, а не використовуватися як ізольований розважальний елемент. Фонетичні вправи готують інтонаційне оформлення висловлювань, лексичні забезпечують тематичний і функціональний словник, граматичні формують засоби вираження пропозиції, аргументації, припущення та ввічливої незгоди, а аудіювання й читання надають змістові та мовленнєві зразки. У межах гри ці компоненти об’єднуються в цілісну комунікативну діяльність, що дає змогу перевірити здатність учнів застосовувати їх без безпосередньої підказки. Для старшокласників змістовою основою можуть слугувати ситуації, де їхня методична цінність визначається не тематичною назвою, а наявністю комунікативної проблеми, відмінних позицій та необхідністю досягти певного результату. Поєднання різних видів мовленнєвої діяльності й інтерактивних технологій у навчанні розглянуто в колективній монографії [45, с. 133, 280-286].

Оцінювання результативності навчання потребує застосування сталих критеріїв і показників на початковому, проміжному та підсумковому етапах. Критерії, визначені нами в підрозділі 1.1, дають змогу оцінювати не загальну активність учасників, а конкретні характеристики їхньої комунікативної поведінки, зокрема:

- за комунікативно-мовленнєвим критерієм доцільно простежувати розуміння реплік співрозмовника, ініціювання й підтримання діалогу, дотримання тематичної послідовності, зв’язність монологічного висловлювання і аргументованість позиції;

- соціокультурний критерій охоплює дотримання мовленнєвого етикету, доречність регістру й тону, урахування статусу співрозмовника та культурну прийнятність комунікативної поведінки;

- стратегічно-компенсаторний критерій передбачає здатність долати мовленнєві труднощі за допомогою перефразування, уточнювальних запитань, прохань про пояснення та інших засобів підтримання контакту.

Такий підхід узгоджується з діяльнісною логікою CEFR, відповідно до якої результати іншомовної підготовки визначаються через здатність користувача діяти мовою в соціальній ситуації [58, с. 118]. Застосування незмінної системи показників забезпечує зіставність результатів і дає змогу простежити динаміку сформованості відповідних умінь.

Отже, методичний потенціал ділових рольових ігор полягає е можливості організувати англомовне усне мовлення як цілеспрямовану комунікативну діяльність, у межах якої засвоєний мовний матеріал використовується для розв'язання практичних завдань. Його реалізація забезпечується моделюванням комунікативно значущих ситуацій, створенням психологічно комфортних умов, інтегрованим застосуванням мовних і мовленнєвих умінь, урахуванням індивідуальних можливостей учнів та послідовним ускладненням завдань. Важливими умовами результативності є також належна підготовка сценарію, організація взаємодії та аналіз її результатів.

Висновки до розділу 1

У першому розділі обґрунтовано теоретичні засади розвитку умінь англомовного усного мовлення старшокласників засобами ділових рольових ігор.

Охарактеризовано англомовне усне мовлення як рецептивно-продуктивну мовленнєву діяльність, у процесі якої учень сприймає, інтерпретує та створює англомовні висловлювання відповідно до мети, ситуації й соціальних умов спілкування. Визначено основні цього вміння, які охоплюють мовні навички (лексичні, граматичні, фонетичні), комунікативні вміння (аудитивні, діалогічні, монологічні), а також соціокультурні та стратегічно-компенсаторні вміння.

Обґрунтовано три критерії оцінювання їх сформованості: комунікативно-мовленнєвий, соціокультурний і стратегічно-компенсаторний.

Розкрито сутність ділової рольової гри як методично організованої інтерактивної форми навчальної діяльності, що передбачає моделювання соціальних і професійно орієнтованих ситуацій, виконання учасниками визначених ролей, розв'язання проблемних завдань та досягнення певного результату засобами англійської мови. Охарактеризовано основні структурні компоненти ділової рольової гри: вихідну ситуацію, проблему, позиції учасників, комунікативні цілі, правила взаємодії, мовні ресурси та очікуваний результат. Виокремлено сім взаємопов'язаних її функцій: навчальну, комунікативну, розвивальну, мотиваційну, виховну, соціалізувальну та діагностичну.

Обґрунтовано методичний потенціал використання ділових рольових ігор у навчанні англійської мови учнів старших класів, який полягає в моделюванні автентичних комунікативних ситуацій, активізації іншомовної мовленнєвої діяльності, розвитку вмінь міжособистісної взаємодії та застосування засвоєних мовних засобів у нових комунікативних умовах.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ДІЛОВИХ РОЛЬОВИХ ІГОР У РОЗВИТКУ ВМІНЬ АНГЛОМОВНОГО УСНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

2.1. Організація ділових рольових ігор у процесі навчання англомовного усного мовлення

Ділова рольова гра на уроках англійської мови у старших класах є спеціально організованою формою навчальної діяльності, у межах якої учні використовують іноземну мову для розв'язання комунікативних завдань. У процесі гри вони домовляються, переконують співрозмовників, уточнюють позиції, реагують на заперечення, шукають компроміс, презентують ідеї та обґрунтовують ухвалені рішення. Таким чином, англійська мова виступає засобом комунікативної взаємодії, а не лише відтворення окремих лексичних і граматичних одиниць. Змодельовані ситуації можуть охоплювати представлення компанії, проведення переговорів, презентацію освітніх, туристичних, соціальних або бізнесових проєктів, обговорення суперечностей між партнерами та пошук шляхів їх урегулювання [40].

Залежно від навчальної мети ділова рольова гра може реалізовуватися у форматах meeting, interview, pitch, panel discussion, conflict mediation, project briefing та інших. Кожен із них передбачає актуалізацію відповідних мовленнєвих умінь: структурованого представлення інформації, аргументування, узгодження позицій, дипломатичного висловлення незгоди, уважного слухання та реагування на висловлювання співрозмовників. Варіювання форматів дає змогу залучати учнів до різних видів усної комунікативної діяльності та формувати здатність добирати мовленнєві засоби [10].

Ефективність ділової рольової гри залежить від її відповідності навчальним цілям, віковим особливостям і мовленнєвим можливостям старшокласників, а також від забезпечення умов для активної та самостійної

комунікативної взаємодії. Важливого значення набуває узгодженість змісту змодельованої ситуації, характеру рольової взаємодії та очікуваних результатів навчання [11]. При цьому вчитель забезпечує педагогічний супровід гри, спрямовуючи діяльність учнів на досягнення комунікативної мети, водночас залишаючи їм простір для самостійного висловлення думок і прийняття рішень.

У методиці використання ділової рольової гри доцільно виокремити чотири взаємопов'язані етапи: *підготовчий, організаційний, ігровий і підсумковий* [51, с. 9]. Така послідовність забезпечує поступовий перехід від визначення навчальних цілей і підготовки мовного матеріалу до безпосередньої комунікативної взаємодії та аналізу її результатів [49]. Кожен етап має власні завдання, зміст і форми діяльності учасників, а їх послідовна реалізація забезпечує цілісність освітнього процесу.

Підготовчий етап. На цьому етапі вчитель визначає навчальну мету гри відповідно до теми уроку та запланованих результатів навчання, добирає комунікативну ситуацію, формулює проблемне завдання й очікуваний результат взаємодії. Запропонована ситуація має відповідати мовленнєвим можливостям старшокласників, передбачати різні позиції учасників та спонукати їх до обміну думками й ухвалення спільного рішення.

Наприклад, під час опрацювання теми «Business Communication» учням пропонується низка змодельованих професійно орієнтованих ситуацій, що передбачають використання англійської мови для розв'язання практичних ділових завдань. Зокрема, в одній із вправ учні уявляють себе працівниками компанії, яка готується до запуску нового продукту, проте має обмежений бюджет і не може реалізувати всі запропоновані ідеї. Учасники отримують рольові картки з визначеними професійними обов'язками та особистими пріоритетами. Серед передбачених ролей - директор компанії, менеджер із маркетингу, фінансовий менеджер і менеджер із продукту. Кожен учасник представляє власну позицію, обґрунтовує пропозиції, реагує на аргументи колег і бере участь у прийнятті спільного рішення. Інші вправи цього уроку передбачають розгляд скарги клієнта через несвоєчасну доставку пошкодженого

офісного обладнання, проведення ділових переговорів між представниками компанії-виробника та торговельної компанії, обговорення кризової ситуації, пов'язаної зі скасуванням великого замовлення міжнародним клієнтом, а також презентацію бізнес-ідеї потенційним інвесторам. Для організації такої діяльності вчитель використовує рольові картки, інструкції, інформаційні матеріали та мовленнєві опори. Виконання завдань сприяє розвитку вмінь ініціювати й підтримувати ділову розмову, аргументувати власну позицію, висловлювати незгоду, вести переговори та узгоджувати спільні рішення [12].

Важливою складовою підготовки є мовна робота: актуалізація тематичної лексики, повторення необхідних граматичних конструкцій та опрацювання мовленнєвих формул для представлення позиції, висловлення пропозиції, аргументування, уточнення інформації, згоди й незгоди [30]. З цією метою учням пропонуються, зокрема, такі мовленнєві зразки, передбачені у вправі 1: *In my opinion, we should…; I understand your point, but…; The main priority should be…; We cannot afford to…; I suggest that we…; Can we agree on…?* Учні пригадують необхідний мовний матеріал і ознайомлюються з тематикою майбутньої взаємодії.

Організаційний етап. Перед початком гри вчитель ознайомлює учасників із її сюжетом, вихідними умовами, проблемою та очікуваним результатом. Відбувається розподіл ролей з урахуванням їхніх комунікативних функцій та особливостей змодельованої ситуації. Кожен учасник отримує підготовлену рольову картку з описом своєї позиції, інтересів, завдань і необхідної інформації [11].

У грі «Business Communication» учасники представляють працівників компанії, які мають різні професійні обов'язки та пріоритети щодо запуску нового продукту. Кожен учасник обґрунтовує власні пропозиції, враховує позиції колег, оцінює можливості компанії та бере участь у прийнятті спільного рішення. Рольові картки містять інформацію про посаду учасника, його інтереси, пропозиції та обмеження, що спонукає до активної комунікативної взаємодії. Учитель пояснює правила взаємодії, визначає послідовність і тривалість роботи,

форму представлення спільного результату та нагадує про необхідність дотримання англомовного режиму спілкування. Учасникам повідомляється, що гра розпочинається з представлення позицій, продовжується обговоренням пропозицій і завершується ухваленням спільного рішення, яке необхідно представити класу. Учні можуть поставити уточнювальні запитання щодо умов гри, а вчитель перевіряє розуміння завдання, пояснює незнайомі мовні одиниці й переконується в готовності учасників до взаємодії, не пропонуючи їм готових висловлювань.

Ігровий етап. Перед початком гри вчитель ознайомлює учасників із її сюжетом, вихідними умовами, проблемою та очікуваним результатом [11]. Відбувається розподіл ролей з урахуванням їхніх комунікативних функцій та особливостей змодельованої ситуації. Кожен учасник отримує підготовлену рольову картку з описом своєї позиції, інтересів, завдань і необхідної інформації.

У «Business Communication» учасники представляють працівників компанії, які мають узгодити основні пріоритети під час підготовки до запуску нового продукту за умов обмеженого бюджету. Серед ролей передбачено директора компанії, менеджера з маркетингу, фінансового менеджера та менеджера з продукту. Кожен учасник має власні професійні інтереси й пропозиції: директор прагне здійснити запуск продукту протягом місяця, менеджер з маркетингу наполягає на важливості рекламної кампанії, фінансовий менеджер звертає увагу на фінансові обмеження компанії, а менеджер з продукту вважає необхідним додатково протестувати продукцію для забезпечення її якості. Рольові картки містять інформацію про посаду учасника, його інтереси, пропозиції та обмеження, що спонукає до активної комунікативної взаємодії. Учитель пояснює правила взаємодії, визначає послідовність і тривалість роботи, форму представлення спільного результату та нагадує про необхідність дотримання англомовного режиму спілкування. Учасникам повідомляється, що гра розпочинається з представлення позицій, продовжується обговоренням пропозицій і завершується ухваленням спільного рішення: група має визначити три основні пріоритети компанії та представити їх класу. Учні можуть поставити

уточнювальні запитання щодо умов гри, а вчитель перевіряє розуміння завдання, пояснює незнайомі мовні одиниці й переконується в готовності учасників до взаємодії, не пропонуючи їм готових висловлювань.

Підсумковий етап. Завершальний етап спрямований на узагальнення результатів гри, аналіз мовленнєвої діяльності учасників та оцінювання досягнення поставленої мети [30]. Учні представляють ухвалене рішення, підсумовують результати обговорення, висловлюють власні враження щодо перебігу взаємодії та визначають труднощі, з якими зіткнулися.

Після завершення гри «Business Communication» представник групи презентує узгоджене рішення щодо запуску нового продукту, визначаючи три основні пріоритети компанії та пояснюючи, чому саме їх було обрано з огляду на обмежений бюджет. Інші учасники пояснюють, які пропозиції було враховано, від яких довелося відмовитися та з яких причин. Для організації рефлексивного обговорення вчитель може використати запитання: *Which arguments were the most convincing?; Was it easy to reach an agreement?; How did you express disagreement politely?; What communication difficulties did you experience?* Учитель аналізує ефективність використаних аргументів, логічність висловлювань, доречність мовленнєвих засобів, дотримання норм спілкування та здатність реагувати на позицію співрозмовника. Окрему увагу приділяють типовим лексичним, граматичним і фонетичним помилкам, зафіксованим під час гри. Їх аналіз і корекція здійснюються після завершення комунікативної діяльності, зокрема через пошук точніших формулювань і повторне відтворення вдосконалених реплік. Учитель також надає зворотний зв’язок щодо індивідуальної та групової роботи, визначає досягнення учасників і аспекти мовленнєвої діяльності, які потребують подальшого вдосконалення.

Післяігрове обговорення дає змогу визначити, які висловлення були переконливими, де аргументація потребувала уточнення, як можна було дипломатичніше висловити незгоду та які мовні засоби допомогли зберегти діловий тон [35, с. 17].

Отже, послідовна реалізація підготовчого, організаційного, ігрового та підсумкового етапів забезпечує цілісну організацію ділової рольової гри. Вона поєднує попередню мовну й змістову підготовку, чітке визначення ролей і правил взаємодії, самостійну комунікативну діяльність учнів та аналіз її результатів. Така організація створює умови для розвитку комунікативно-мовленнєвих, соціокультурних і стратегічно-компенсаторних умінь старшокласників, зокрема здатності аргументувати власну позицію, взаємодіяти з партнерами, долати комунікативні труднощі й досягати спільної мети [58].

2.2. Комплекс вправ для розвитку вмінь англомовного усного мовлення учнів старших класів з використанням ділових рольових ігор

Розроблений комплекс із 25 вправ спрямований на поступовий перехід від підготовлених мовленнєвих висловлювань до самостійного розв'язання комунікативних завдань англійською мовою, використовуючи змодельовані професійні та ділові ситуації. Він містить п'ять тематичних уроків тривалістю по 45 хвилин. Під час кожної ділової рольової гри вчитель звертає увагу не лише на мовну правильність висловлювань, а й на комунікативну доречність мовленнєвого уміння використовувати відповідний мовленнєвий регістр, аргументувати власну позицію, ставити запитання, ввічливо висловлювати незгоду, реагувати на репліки співрозмовника і підтримувати розмову. Особлива увага приділяється здатності учнів самостійно використовувати англійську мову задля досягнення комунікативної мети упродовж змодельованих професійних і ділових ситуацій.

Отож, розроблений комплекс вправ створює умови для послідовного розвитку монологічного та діалогічного мовлення учнів 10 класу, а також формування вмінь ефективної усної взаємодії в професійно орієнтованих комунікативних ситуаціях.

Урок 1. «Business Communication»

Вправа 1.

Мета: формування вмінь діалогічного мовлення: ініціювати й підтримувати ділову розмову, висловлювати пропозиції, аргументувати власну позицію та доходити спільного рішення.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: *Work in groups of four. Imagine that you are employees of a company preparing to launch a new product. However, your company has a limited budget and cannot implement all the proposed ideas. Each student receives a role card (див. дод. А) with a specific position and personal priorities.*

In my opinion, we should …
I understand your point, but …
The main priority should be …
We cannot afford to …
I suggest that we …
Can we agree on …?

Вправа 2.

Мета: формування вмінь діалогічного мовлення: з'ясовувати обставини проблемної ситуації, висловлювати скарги, пояснювати причини, пропонувати рішення та досягати компромісу.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: *Work in pairs. Act out a situation involving a customer complaint. Student A is a customer who has ordered office equipment for their company. The delivery has arrived five days late, and two office chairs are damaged. The customer urgently needs the equipment and wants the damaged chairs replaced within three days and a discount on the next order. Student B is a customer service manager. Explain that the delay was caused by a transport problem, offer free delivery of the replacement chairs and a 10% discount on the next order.*

You cannot offer a full refund. Discuss the situation, respond to each other's arguments and try to reach a mutually acceptable solution.

Useful phrases:

I'm calling to complain about …
The problem is that …
I am sorry to hear that.
Could you explain what happened?
We can offer you …
I would appreciate it if you could …
I think this is a fair solution.

Вправа 3.

Мета: формування вмінь діалогічного мовлення: брати участь у переговорах, формулювати ділові пропозиції, обґрунтовувати вимоги, реагувати на заперечення та узгоджувати умови співпраці.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: *Your task is to negotiate a business agreement. Work in groups of four. Students A and B represent a company that produces environmentally friendly products. Students C and D represent a retail company interested in selling these products. Each company receives confidential ROLE CARDS: containing its business interests and requirements (див. дод. Б). Do not share the cards with the other company before the negotiations.*

Useful phrases:
We are interested in establishing a partnership.
Our main requirement is …
We would be willing to …
Could you offer us a better price?
We cannot agree to these conditions because …
What if we …?
Let us summarise the terms of our agreement.

Вправа 4.

Мета: формування вмінь діалогічного мовлення: обговорювати нестандартні ситуації, обмінюватися інформацією, висувати й оцінювати пропозиції, аргументувати рішення та узгоджувати спільний план дій.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: *Work in groups of four. Imagine that you are members of a company's management team. An important international client has cancelled a large order one day before the scheduled delivery. This may cause significant financial losses and damage the company's reputation. Each student receives a role card (див. дод. В) with specific responsibilities and information about the situation.*

Hold an emergency meeting. Share the information available to you, discuss possible solutions and evaluate their advantages and disadvantages. Agree on an action plan containing at least three steps. One student presents the final decision to the class.

Useful phrases:
We have an urgent problem to deal with.
What caused this situation?
We need to consider all possible options.
One possible solution would be …
This option might lead to …
I strongly recommend …
Our action plan includes …

Вправа 5.

Мета: формування вмінь монологічного та діалогічного мовлення: презентувати бізнес-ідею, логічно структурувати інформацію, переконувати аудиторію, аргументувати переваги проєкту та відповідати на запитання.

Тип: комунікативна, продуктивно-рецептивна.

Інструкція: *Prepare a business pitch to attract potential investors. Work in groups of four. Imagine that your team has developed a new business idea and wants to attract investors. Distribute the following responsibilities among the team members: Student A - Business Idea Developer, introduces the business idea and explains the problem it aims to solve; Student B - Product Manager, describes the product or service and its advantages; Student C - Marketing Manager, identifies the target customers and presents the marketing strategy; Student D - Financial Manager, presents the estimated costs, expected income and possible financial risks.*

Your presentation should include the business idea, the product or service, the target customers, the marketing strategy, estimated costs and expected profits. Present your business idea to the class. The other groups act as potential investors. They ask questions, express doubts and decide whether they would invest in the project. The presenting group must respond to the questions and defend its proposal.

Useful phrases:
We are pleased to present our business idea.
Our project aims to …
What makes our product unique is …
Our target customers are …
We expect to generate …
Why should we invest in your project?
We believe our idea has great potential because …

Урок 2. «Choosing a Career»

Вправа 6.

Мета: формування вмінь монологічного та діалогічного мовлення: описувати професію, ставити запитання й визначати її за почутими характеристиками.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: *Take part in a profession-guessing activity. Work in groups of four. One student silently chooses a profession they know and describes it without naming it, mentioning its main responsibilities, workplace and required qualities. The other three students listen and try to guess the profession by asking questions. The student describing the profession must not name the profession directly.* *Useful phrases:*

What does this person do?
Where does this person work?
What qualities does this job require?
I think this person is a …

Вправа 7.

Мета: формування вміння діалогічного мовлення: з’ясовувати професійні інтереси співрозмовника, надавати рекомендації та аргументувати вибір професії.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: *Imagine that you are attending a career counselling session. Work in pairs. Take part in a career counselling role-play. Student A is a career counsellor, and Student B is a person choosing a future profession. The counsellor asks about the client's interests, abilities, favourite subjects and career expectations, recommends a profession and explains the reasons for this recommendation. The client responds, asks questions and expresses their opinion. Then swap roles. After the consultations, return to your groups of four. Each student suggests a profession they would like to present at the Career Fair. Discuss the suggestions and agree on one profession for your group project.*

Useful phrases:
What are your interests and abilities?
What school subjects do you enjoy?
I think you would be a good … because …
You should consider becoming a …
Have you thought about working as a …?

Вправа 8.

Мета: формування вміння монологічного мовлення: послідовно й логічно представляти інформацію про обов'язки, необхідні якості, перспективи працевлаштування та освіту, пов'язані з обраною професією.

Тип: комунікативна, продуктивна

Інструкція: *Prepare an information report about the profession selected by your group. Continue working in the same groups. Each group explores the profession chosen in the previous activity. Each student receives a specific role and prepares a short individual presentation. The responsibilities are distributed as follows: Student A - Professional Representative, presents the main responsibilities and typical daily tasks; Student B - Vocational Psychologist, describes the personal qualities and abilities required; Student C - Labour Market Analyst, explains employment opportunities and career prospects; Student D - Education Adviser, presents the education and professional training needed for the profession.*

Each student takes turns presenting their information to the group. The other group members listen and take notes. Do not repeat the information presented by your classmates.

Вправа 9.

Мета: формування вміння діалогічного мовлення: висловлювати пропозиції, обґрунтовувати власну думку, погоджуватися або не погоджуватися з партнерами та приймати спільні рішення.

Тип: комунікативна, продуктивна.

Інструкція: *Create a career brochure for the school Career Fair. Continue working in the same groups. Your task is to create a career brochure for the school Career Fair. Use the information collected in the previous activity.*

Each student is responsible for one section of the brochure. Student A prepares «Profession and Responsibilities»; Student B - «Personal Qualities and Abilities»; Student C - «Employment Opportunities and Career Prospects»; Student D - «Education and Professional Training».Discuss your ideas, suggest information for each section, explain your choices and agree on the final content. Write short descriptions, add suitable headings and illustrations, and arrange the information in an attractive way. Combine all four sections to create one complete brochure.

Вправа 10.

Мета: формування вмінь монологічного та діалогічного мовлення: представляти результати групової роботи, аргументувати переваги обраної професії та відповідати на запитання аудиторії.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: *Take part in a school Career Fair role-play. Each group presents its career brochure to visitors. Every student introduces the section they were responsible for and explains the relevant information. Students from other groups act as visitors: they listen to the presentations, ask questions and express their opinions. The presenting group answers the questions and explains why the profession may be attractive.*

Useful phrases:
Today, we would like to present …
This profession involves …
One of the main advantages is …
We believe this profession is important because …
Thank you for your question.

Урок 3. «Successful Employee»

Вправа 11.

Мета: розвивати діалогічні вміння: висловлювати й аргументувати власну думку, реагувати на пропозиції співрозмовників, погоджуватися або не погоджуватися, брати участь в обговоренні та доходити спільного рішення.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: *Work in teams of four. Imagine that you are members of a company's HR department discussing the qualities of a successful employee. Each team member chooses three qualities from the list and explains why they are important. Discuss your choices and agree on the four most important qualities. The HR Manager presents the team's decision to the class.*

Qualities:

- *Responsibility*
- *Creativity*
- *Punctuality*
- *Flexibility*
- *Teamwork*
- *Communication skills*
- *Leadership*
- *Problem-solving skills*
- *Reliability*
- *Time management*

Useful phrases:
I think ... is important because ...
In my opinion, ...
I agree with you.
I see your point, but ...
I would choose ...
What do you think about ...?
Let's agree on ...

Вправа 12.

Мета: розвивати аудитивні та діалогічні вміння: сприймати й розуміти інформацію про робочі ситуації, обговорювати її, висловлювати й аргументувати власні думки та узгоджувати спільні відповіді.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: *Analyse the workplace situations and identify the professional skills they demonstrate. Work in the same teams of four. Imagine that you are a recruitment team evaluating employees' professional skills. Read the four workplace situations and match each one with the most appropriate professional skill. Discuss your choices and explain your reasons. Every team member should take part in the discussion. The Recruitment Assistant presents the team's answers to the class.*

Workplace situations:

A. An employee completes tasks on time and takes responsibility for their work.

B. Colleagues work together, share information and help each other.

C. An employee suggests a new solution when the usual method does not work.

D. An employee plans tasks, sets priorities and meets deadlines.

Professional skills:

- *Responsibility*
- *Teamwork*
- *Creativity and problem-solving*
- *Time management*

Useful phrases:
I think this situation shows ...
This skill is important because ...
I agree because ...
We believe that ...
The best answer is ...

Вправа 13.

Мета: розвивати аудитивні та діалогічні вміння: сприймати й розуміти висловлювання партнера, ставити уточнювальні запитання, пропонувати рішення та підтримувати діалог; формувати соціокультурні вміння використовувати ввічливі форми спілкування і стратегічно-компенсаторні вміння уточнювати та перефразовувати інформацію.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: *Choose a workplace problem and discuss how to deal with it. Work in pairs. Imagine that you are colleagues who have faced a problem at work. Each pair chooses one of the following situations:*

1. Too Many Tasks. You have too many tasks to complete before the end of the day. You do not know which task to do first.

2. A Colleague Needs Help. Your colleague has a difficult task and asks you for help, but you also have your own work to finish.

3. A Mistake at Work. You have made a mistake in an important report. You need to decide what to do next.

4. A Team Disagreement. Two colleagues have different opinions about how to complete a project. They cannot agree on the best solution.

Student A explains the problem, while Student B listens, asks clarifying questions and suggests possible solutions. Discuss the options and agree on the best solution. Use polite expressions and ask your partner to repeat or rephrase information if necessary. If time allows, swap roles. *Useful phrases:*

Could you explain the problem?
Could you repeat that, please?
Do you mean that ...?
Why don't we ...?
I suggest that we ...
We could ...
That sounds like a good idea.
Let's agree on this solution.

Вправа 14.

Мета: розвивати аудитивні, діалогічні та монологічні вміння: сприймати й аналізувати інформацію, брати участь у груповому обговоренні, аргументувати пропозиції, представляти результати спільної роботи; формувати соціокультурні та стратегічно-компенсаторні вміння, необхідні для професійної взаємодії.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція*: Take part in the «Successful Employee Challenge». Work in the same teams of four. Imagine that your teams are taking part in a challenge organised by a company. Each team aims to score the highest number of points by completing tasks in four categories: «Professional Qualities», «Communication», «Time Management» and «Teamwork».*

Choose a team name and assign the following roles: Student A - Team Leader, organises the team's work, encourages all members to participate and helps the team reach common decisions; Student B - HR Specialist, leads the «Professional Qualities» category; Student C - Communication Coordinator, leads the «Communication» category; Student D - Time Manager, leads the «Time Management» category and helps the team manage the available time. Preparation:

- *Choose a team name.*
- *Assign the four roles among the team members.*
- *Each team receives tasks for the four categories.*

Tasks:

1. Professional Qualities

Choose the three most important qualities of a successful employee from the list. Explain why each quality is necessary in the workplace.

2. Communication

Your team has received a message from the manager, but some information is unclear. Decide what questions you should ask to understand the task correctly. Suggest polite expressions for asking for clarification.

3. Time Management

Your team has four tasks to complete during one working day: prepare a report, attend a meeting, reply to important emails and finish a presentation. Put the tasks in order of priority and explain your decision.

4. Teamwork

Your team has to complete an important project, but one team member has too much work while another has fewer responsibilities. Discuss how to redistribute the tasks fairly and agree on a solution.

Scoring:

The Organizer awards points according to the following criteria:

Task completion - up to 2 points for each category.

Argumentation and relevance of answers - up to 2 points for each category.

Teamwork and active participation - up to 2 points for each category.

The maximum score is 24 points. The team with the highest score wins.

Useful phrases:
We suggest ...
Our team believes that ...
The best solution is ...
We agree that ...
Could you clarify ...?
We should prioritise ...
In our opinion, ...

Вправа 15.

Мета: розвивати монологічні та діалогічні вміння: логічно й послідовно представляти результати спільної роботи, аргументувати власні думки, відповідати на запитання аудиторії; формувати соціокультурні вміння дотримуватися норм ділового мовленнєвого етикету під час презентації.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: *Work in the same teams of four. Imagine that the company manager has asked your team to present an Employee Success Plan based on the results of the previous challenges. Prepare a short presentation explaining how employees can succeed in the workplace.*

Divide the presentation into four parts. Assign the following responsibilities: Team Member 1 - Professional Qualities, introduces the plan and explains the most important professional qualities; Team Member 2 - Effective Communication, describes the importance of clear communication, listening to colleagues and asking for clarification; Team Member 3 - Time Management, explains how employees can organise their time, set priorities and meet deadlines; Team Member 4 - Teamwork and Problem-Solving, presents ways to improve teamwork and solve workplace problems and summarises the main ideas.

Present your plan to the class. After the presentation, answer a question from the audience.

Useful phrases:
Our plan is about ...
First of all, ...
Another important point is ...
We believe that ...
To sum up, ...
Thank you for your attention.
Do you have any questions?

Урок 4. «International Partnerships and Project Planning»

Вправа 16.

Мета: формування вмінь діалогічного мовлення: знайомитися, представляти себе та свою організацію, ставити запитання й визначати спільні інтереси.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: *Find potential partners for an international project. Work in groups of four. Each student represents one organisation: Student A - a Polish school interested in international cooperation, environmental education and organising joint student projects; Student B - a Ukrainian youth organisation focused on environmental protection, volunteering and involving young people in community activities;*

Student C - a German school interested in international partnerships, foreign language learning and educational exchanges; Student D - a French youth organisation that organises cultural events, youth meetings and volunteering activities.Introduce your organisations, discuss their interests and find at least two potential partners for international cooperation.

Useful phrases:
Hello! My name is … and I represent …
Our organisation is interested in …
What activities does your organisation organise?
What are your main areas of interest?
I think we have similar interests.
We could become potential partners.

Вправа 17.

Мета: формування вмінь діалогічного мовлення: обмінюватися інформацією, ставити уточнювальні запитання, висловлювати пропозиції та узгоджувати спільний план.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: *Exchange information to plan a joint environmental project. Work in pairs. Imagine that you represent two partner schools planning a joint environmental project. Each student receives a role card (див. дод. Г) with different information. Do not show your card to your partner. Exchange information by asking and answering questions. Agree on the project topic, main activities and online meeting schedule.*

Useful phrases:
What information can you share about your school?
What activities would you suggest?
When can we organise online meetings?
I suggest that we …
How about creating …?
Let's agree on the project plan.

Вправа 18.

Мета: формування вмінь діалогічного мовлення: обговорювати проблемні ситуації, аргументувати власну позицію, пропонувати шляхи розв'язання проблем і досягати спільного рішення.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: *Work in groups of four. Imagine that you are the organising team of an international youth exchange programme. Some problems have appeared during the preparation. Each student receives a role card (див. дод. Д). Hold a short business meeting, discuss the problems and find a solution together.*

Useful phrases:
We have a problem that needs to be solved.
I understand your point, but …
I suggest that we …
We should consider another option.
What if we change the schedule?
We need to find a solution that works for everyone.
Let's make a final decision.

Вправа 19.

Мета: формування вмінь діалогічного мовлення: обговорювати етапи реалізації проєкту, розподіляти обов'язки, висловлювати пропозиції та узгоджувати спільний план роботи.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: *Continue working in the same groups. Hold a project planning meeting for your international youth exchange programme. Each student receives a role card (див. дод. Е). Divide the main responsibilities, set deadlines and agree on the project implementation plan.*

Useful phrases:
I suggest that we divide the responsibilities as follows …
Who will be responsible for …?
We need to set a deadline for …
I think we should organise …
Let's agree on the final schedule.
Our responsibilities will be divided as follows …

Вправа 20.

Мета: формування вмінь монологічного та діалогічного мовлення: презентувати міжнародний проєкт, представляти його мету й основні заходи, аргументувати переваги та відповідати на запитання аудиторії.

Тип: комунікативна, продуктивно-рецептивна.

Інструкція: *Prepare a short presentation of your international youth exchange project based on the decisions made in the previous activities. Each student presents one part of the project. The other groups act as potential partners, ask questions and share their opinions about the proposed project.*

Useful phrases:
We are pleased to present our international project.
The main aim of our project is …
The project will involve …
One of the key activities will be …
We expect the project to …
Our partnership will help us …
We believe this project deserves your support because …
Thank you for your attention. We will be happy to answer your questions.

Урок 5. «Job Interview»

Вправа 21.

Мета: формування та розвиток умінь діалогічного мовлення: ініціювати й підтримувати розмову, сприймати відповіді співрозмовника, ставити уточнювальні запитання та реагувати на отриману інформацію; активізація лексичних і граматичних навичок.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: *Work in pairs. Student A asks Student B the questions about future career plans, personal qualities and skills. Student B answers and gives reasons or examples. Student A asks at least one follow-up question based on the answer. Then swap roles.*

Questions:
1. What job would you like to have in the future?
2. What personal qualities are important for this job?
3. What are your strongest qualities?

4. What skills would you like to develop to become a good professional?
Useful phrases:
- I am interested in…
- I would like to work as…
- My strongest qualities are…
- I think I am good at…
- I would like to develop my… skills.
- Could you tell me more about…?
- Why do you think this skill is important?
- That sounds interesting because…

Вправа 22.

Мета: формування та розвиток умінь діалогічного мовлення: сприймати й розуміти запитання співрозмовника, надавати змістовні відповіді, характеризувати власні професійні якості та навички, аргументувати відповідність вакансії, використовувати мовленнєві формули професійного етикету й уточнювати інформацію в разі непорозуміння.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: *Work in pairs. Student A is the recruiter, and Student B is the candidate. Choose one vacancy card (див. дод. Є) and conduct a job interview. The recruiter asks questions about the candidate's skills, qualities and motivation. The candidate answers, gives reasons and examples, and asks for clarification if necessary. The recruiter listens carefully and asks at least one follow-up question. Then swap roles and choose another vacancy.*

Interview Questions:
1. Could you tell me about yourself?
2. Why are you interested in this position?
3. What are your strongest qualities?
4. What skills do you have for this job?
5. Can you give an example of using these skills?
6. Why should we consider you for this position?
Useful phrases

Candidate:
- I am interested in this position because…
- I believe I am suitable for this job because…
- I have good… skills.
- One of my strengths is…
- For example, I…
- I am responsible and willing to learn.
- Could you repeat the question, please?

- Could you explain what you mean?
- Let me think for a moment.
Recruiter:
- Could you tell me more about…?
- Can you give me an example?
- Why do you think this skill is important?
- Thank you for your answer.
- Thank you for coming to the interview.

Вправа 23.

Мета: формування та розвиток умінь діалогічного мовлення: сприймати й інтерпретувати проблемні ситуації, самостійно визначати зміст відповіді, пропонувати шляхи розв'язання проблем, аргументувати власні рішення, використовувати граматичні конструкції для опису можливих дій і долати комунікативні труднощі.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: *Work in pairs. Student A is the interviewer, and Student B is the candidate. The interviewer chooses two situation cards and asks the candidate what he or she would do. The candidate explains the possible actions, gives reasons and suggests a solution. The interviewer chooses two of the following workplace situations and asks the candidate what he or she would do:*

1. Teamwork. A team member does not complete their tasks, which affects the whole team. What would you do?

2. Problem-Solving. You have made a mistake while completing an important task, and the deadline is today. How would you deal with the situation?

3. Time Management. You have three tasks to complete, but there is not enough time to finish all of them. How would you organise your work?

4. Communication. You do not fully understand your manager's instructions. What would you do to clarify the task?

Useful phrases:
- I would…
- First, I would…
- I think the best solution is…
- I would try to…
- I would ask my colleague to…
- I would explain the situation to my manager.
- I believe this is the best solution because…

- Could you clarify the situation?
- What I mean is…
- In other words…
- Let me explain my idea again.

Вправа 24.

Мета: формування та розвиток умінь діалогічного мовлення: реагувати на непередбачувані запитання, самостійно формулювати висловлювання, аргументувати й обґрунтовувати власну позицію, характеризувати сильні та слабкі сторони, підтримувати комунікацію в умовах обмеженого часу, використовувати засоби уточнення, перефразування та самокорекції, дотримуватися норм професійного мовленнєвого етикету.

Тип: комунікативна, рецептивно-продуктивна.

Інструкція: *Work in pairs. Student A is the interviewer, and Student B is the candidate. The interviewer chooses two challenging questions and asks them without giving the candidate time to prepare. The candidate answers spontaneously, explains the opinion and gives reasons or examples. If the candidate does not understand the question, he or she asks for clarification. The interviewer asks one unexpected follow-up question. Then swap roles and choose different questions.*

Questions:
1. Why should we hire you instead of another candidate?
2. What is your biggest weakness, and how are you working on it?
3. What would you do if you disagreed with your manager?
4. How do you deal with stress?
5. What would you do if you could not complete a task on time?
6. Why do you think you are the right person for this job?
Useful phrases:
- I believe I am the right candidate because…
- One of my strengths is…
- I am working on improving…
- If this happened, I would…
- I would try to find a solution.
- In my opinion…
- I think it is important to…
- I can learn from my mistakes.
- Could you repeat or rephrase the question, please?
- Let me put it another way.
- What I mean is…
- Thank you for giving me this opportunity.

Вправа 25.

Мета: формування та розвиток умінь діалогічного та монологічного мовлення: сприймати й інтерпретувати позиції інших учасників, порівнювати кандидатів, висловлювати та аргументувати власні думки, погоджуватися й ввічливо висловлювати незгоду, уточнювати та узагальнювати інформацію, досягати спільного рішення й представляти його у зв'язному монологічному висловлюванні; розвиток соціокультурних і стратегічно-компенсаторних умінь.

Тип: комунікативна, продуктивно-рецептивна.

Інструкція: *Work in groups of four. Imagine that you are a recruitment team selecting a Sales Assistant. Read the candidate profiles and discuss their strengths and weaknesses. Each student receives a role card (див. дод. Ж) with specific responsibilities and a different point of view. During the discussion, listen carefully to other team members, ask questions, explain your opinions, agree or disagree politely and try to find a compromise. Each student must express their opinion and give at least one argument. Agree on the best candidate and prepare a short presentation of your final decision. Explain why you have chosen this candidate and why the other candidates were not selected.*

Group Task
1. Discuss the strengths and weaknesses of all three candidates.
2. Each student expresses their opinion and gives reasons.
3. Listen to other team members and ask at least one question.
4. Agree on the best candidate.
5. Prepare a short presentation of your final decision.
Useful phrases

Expressing opinions:
- In my opinion…
- I think we should choose…
- I believe … is the most suitable candidate because…
- I would recommend…
Giving reasons:
- The main reason is…
- He/She has good… skills.
- This candidate has experience in…
- I think this quality is important because…
Agreeing and disagreeing politely:
- I agree with you because…

- I see your point, but…
- I understand your opinion. However…
- I'm not sure I agree because…
- That's a good point.
Clarifying and responding:
- Could you explain your idea?
- What do you mean by…?
- Could you give an example?
- Let me explain my point.
- In other words…
Making a decision and presenting it:
- We have decided to choose…
- Our final decision is…
- We chose this candidate because…
- Although the other candidates have some strengths,…
- The main reasons for our choice are…

2.3. Організація, проведення та аналіз результатів пробного навчання

З метою перевірки ефективності розробленого комплексу вправ для розвитку вмінь англомовного усного мовлення учнів старших класів було організовано пробне навчання з використанням ділових рольових ігор. Навчання передбачало проведення п'яти тематичних уроків тривалістю 45 хв кожен, які побудовані відповідно до запропонованої методики.

Пробне навчання проводилося на базі ліцею №7 Гайсинської міської ради. У ньому брали участь 15 учнів 10-А класу.

Для визначення початкового та підсумкового рівнів сформованості вмінь англомовного усного мовлення було розроблено систему оцінювання, що охоплювала три критерії: комунікативно-мовленнєвий, соціокультурний і стратегічно-компенсаторний. Їхні показники відображали здатність учнів здійснювати усну англомовну взаємодію, дотримуватися соціокультурних норм спілкування та долати комунікативні труднощі під час виконання ділових рольових ігор.

Критерії конкретизовано відповідними спостережуваними показниками, що дало змогу оцінити не лише правильність мовного оформлення висловлювань, а й здатність учнів використовувати англійську мову для

здійснення комунікативної взаємодії. Їхній зміст і показники наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Критерії оцінювання усного мовлення учнів під час пробного навчання

Критерій	Спостережуваний показник	Бали
Комунікативно-мовленнєвий	Розуміння змісту реплік і комунікативного наміру співрозмовника; адекватність реакції на почуте.	0-1
	Ініціювання та підтримання діалогу, постановка запитань і реагування на репліки партнера.	0-1
	Логічність і зв'язність монологічного висловлювання, аргументованість та обґрунтованість власної позиції.	0-1
	Доречність тематичної лексики, граматична правильність і фонетична зрозумілість мовлення.	0-1
Соціокультурний	Дотримання норм мовленнєвого етикету: привітання, звернення, прохання, подяка, ввічлива незгода.	0-1
	Добір мовленнєвого регістру й тону відповідно до ситуації спілкування.	0-1
	Урахування соціального статусу та комунікативної ролі співрозмовника.	0-1
	Культурна доречність мовленнєвої поведінки, толерантність і повага до іншої думки.	0-1
Стратегічно-компенсаторний	Перефразування й використання описових засобів для передавання думки за браку потрібного слова.	0-1
	Уточнення та перепитування для подолання труднощів у розумінні.	0-1
	Самокорекція та виправлення власних мовленнєвих помилок під час взаємодії.	0-1
	Застосування вербальних і невербальних засобів для подолання комунікативних труднощів і продовження спілкування	0-1

Оцінювання за дванадцятьма показниками здійснювалося за бінарною шкалою: 0 або 1 бал. Нуль балів нараховувався, якщо учень не виявляв відповідного вміння навіть після додаткового спонукання з боку вчителя; один бал - якщо відповідне вміння було продемонстровано під час виконання

комунікативного завдання. Максимальний індивідуальний результат становив 12 балів, а загальний для групи з 15 учнів - 180 балів.

Для інтерпретації отриманих результатів було визначено чотири рівні сформованості вмінь англомовного усного мовлення, а саме початковий, достатній, середній і високий. Усі рівні наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Шкала визначення рівнів сформованості вмінь англомовного усного мовлення

Рівень	Кількість балів	Характеристика рівня
Початковий	1-3	Учень має значні труднощі в англомовній взаємодії, обмежено використовує мовні засоби, не завжди розуміє співрозмовника, потребує постійної допомоги та підказок, має труднощі з дотриманням норм мовленнєвого етикету й подоланням комунікативних перешкод.
Середній	4-6	Учень розуміє основний зміст простих реплік і здатний підтримувати нескладний діалог, використовує базові мовленнєві конструкції, проте має труднощі з розгорнутим висловлюванням, аргументацією, доречним добором мовних засобів і самостійним подоланням комунікативних труднощів.
Достатній	7-9	Учень переважно самостійно здійснює англомовну взаємодію, розуміє співрозмовника, логічно висловлює й аргументує власну позицію, підтримує діалог, дотримується норм мовленнєвого етикету та використовує стратегії подолання комунікативних труднощів, хоча іноді потребує незначної допомоги.
Високий	10-12	Учень демонструє впевнене й самостійне володіння вміннями англомовного усного мовлення, адекватно реагує на репліки співрозмовника, будує логічні та аргументовані висловлювання, доречно використовує мовні засоби, дотримується соціокультурних норм і самостійно долає комунікативні труднощі.

Отримана система критеріїв і рівнів оцінювання стала основою проведення початкового, проміжних оцінювань по закінченні кожного уроку та

підсумкового зрізу. Це також дало змогу простежити зміни у сформованості мовленнєвих умінь учнів після завершення пробного навчання.

Вхідне та вихідне оцінювання проводилися за однаковою структурою контрольного мовленнєвого завдання, що забезпечувало зіставність результатів. Воно передбачало коротку самопрезентацію, двохвилинний діалог із запитанням, відповіддю та уточненням, реагування на непередбачену комунікативну ситуацію, подану на картці, а також усне формулювання спільного рішення. Тематичний контекст завдання міг змінюватися, однак його структура, орієнтовна тривалість, вимоги до мовленнєвої діяльності та критерії оцінювання залишалися незмінними.

Початкове оцінювання було проведено до впровадження розробленої системи вправ і його метою було встановити початковий рівень вмінь англомовного усного мовлення. Остаточне оцінювання було проведено після завершення п’яти тематичних уроків за допомогою рольових ігор. Щоб забезпечити об’єктивність порівняння обидва оцінювання були проведені за допомогою тих самих критеріїв, показників та шкали оцінювання.

Під час навчання проводився постійний моніторинг участі учнів у ділових іграх і зосереджувався на їхній мовній активності, самостійності, здатності вести діалог, використанні тематичного словника та відстоюванні своїх позицій. Після кожного тематичного уроку проводилося проміжне оцінювання за визначеними критеріями та показниками.

По завершенню пробного навчання було проведено аналіз результатів усіх етапів оцінювання. Різниця між початковими та остаточними відсотковими показниками була розрахована в відсоткових пунктах.

Загальний відсоток сформованості вмінь англомовного усного мовлення на кожному етапі визначався за формулою:

$$P = (S / 180) \times 100\ \%,$$

де P - відсоток від максимально можливої кількості балів; S - сумарний результат усіх учнів на відповідному етапі; 180 - максимально можлива кількість

балів для групи з 15 учасників. Середній індивідуальний бал обчислювався за формулою:

$$X = S / N,$$

де X - середній бал одного учня; S - сумарний результат групи; N - кількість учасників (15 осіб). Для дотримання встановленої умови середній бал за вихідним зрізом має становити не більше 7,0 бала. Відповідно, сумарний результат групи не повинен перевищувати 105 балів із 180 можливих. Точне значення середнього бала визначається за індивідуальними картками оцінювання; сам розподіл учнів за рівнями не дає змоги відновити його однозначно.

Для визначення відносного збільшення окремих кількісних показників у випадку отримання таких даних під час оцінювання було використано наступну формулу: D=((Хпісля - Хдо):Хдо)*100%, де D - відносне збільшення показника; Хпісля - значення показника після навчання; Хдо - значення показника до початку навчання.

За результатами вхідного зрізу 2 учні (13,3%) продемонстрували початковий рівень, 7 учнів (46,7%) мали середній рівень, 6 учнів (40%) - достатній, високого рівня не продемонстрував жоден учень (0%). Середній бал становив 6,2. Отримані результати засвідчили, що більшість учнів володіють основами англомовного спілкування та можуть брати участь у простих діалогах. Однак було виявлено певні труднощі із самостійним ініціюванням спілкування, розгорнутим аргументуванням власної позиції, реагуванням на пропозиції співрозмовника та використанням лексики, пов’язаної з професійною діяльністю. Виявлені труднощі було враховано під час подальшого планування навчання.

За результатами першого пробного уроку 2 учні (13,3%) продемонстрували початковий рівень, 7 учнів (46,7%) - середній, 6 учнів (40%) - достатній, високого рівня не досяг жоден учень (0%). Середній бал - 6,20. Порівняно з вхідним зрізом істотних змін у розподілі учнів за рівнями не відбулося, що свідчить про збереження початкових показників після першого заняття.

Після завершення другого уроку початковий рівень продемонстрували 2 учні (13,3%), середній - 6 учнів (40%), достатній - 7 учнів (46,7%), високий - 0 учнів (0%). Порівняно з попереднім етапом кількість учнів із достатнім рівнем зросла на одного учасника. Це свідчить про поступове покращення вмінь обговорювати професійні питання та аргументовано висловлювати власну позицію. Середній бал класу становив 6,40.

За результатами третього проміжного оцінювання початковий рівень продемонстрував 1 учень (6,7%), середній - 7 учнів (46,7%), достатній - 7 учнів (46,7%), високий - 0 учнів (0%). Порівняно з попереднім етапом кількість учнів із початковим рівнем зменшилася на одного учасника. Така динаміка свідчить про поступове покращення результатів навчання. Середній бал класу становив 6,53.

Після четвертого уроку початковий рівень продемонстрував 1 учень (6,7%), середній - 6 учнів (40%), достатній - 8 учнів (53,3%), високий - 0 учнів (0%). Середній бал зріс до 6,73.

Результати п’ятого пробного заняття засвідчили, що середній бал становив 6,80. Початковий рівень продемонстрував 1 учень (6,7%), середній - 5 учнів (33,3%), достатній - 9 учнів (60%), високий - 0 учнів (0%). Отже, порівняно з попереднім етапом кількість учнів із достатнім рівнем зросла ще на одного учасника.

Вихідний зріз засвідчив, що жоден учень не продемонстрував початковий рівень, 6 учнів (40%) мали середній, а 9 учнів (60%) - достатній, високий - 0 учнів (0%). Середній бал становив 6,93. Ці показники використано як підсумкові для порівняння з результатами вхідного зрізу. Динаміку розподілу учнів за рівнями сформованості вмінь англомовного усного мовлення наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Динаміка розподілу учнів за рівнями сформованості вмінь англомовного усного мовлення

Етап оцінювання	Початковий рівень	Середній рівень	Достатній рівень	Високий рівень
Вхідний зріз	2 (13,3%)	7 (46,7%)	6 (40%)	0 (0%)

Після уроку 1	2 (13,3%)	7 (46,7%)	6 (40%)	0 (0%)
Після уроку 2	2 (13,3%)	6 (40%)	7 (46,7%)	0 (0%)
Після уроку 3	1 (6,7%)	7 (46,7%)	7 (46,7%)	0 (0%)
Після уроку 4	1 (6,7%)	6 (40%)	8 (53,3%)	0 (0%)
Після уроку 5	1 (6,7%)	5 (33,3%)	9 (60%)	0 (0%)
Вихідний зріз	0 (0%)	6 (40%)	9 (60%)	0 (0%)

Для наочного відображення змін у розподілі учнів за рівнями сформованості вмінь англомовного усного мовлення було здійснено порівняння результатів вхідного та вихідного зрізів. Отримані дані представлено на рис. 2.1.

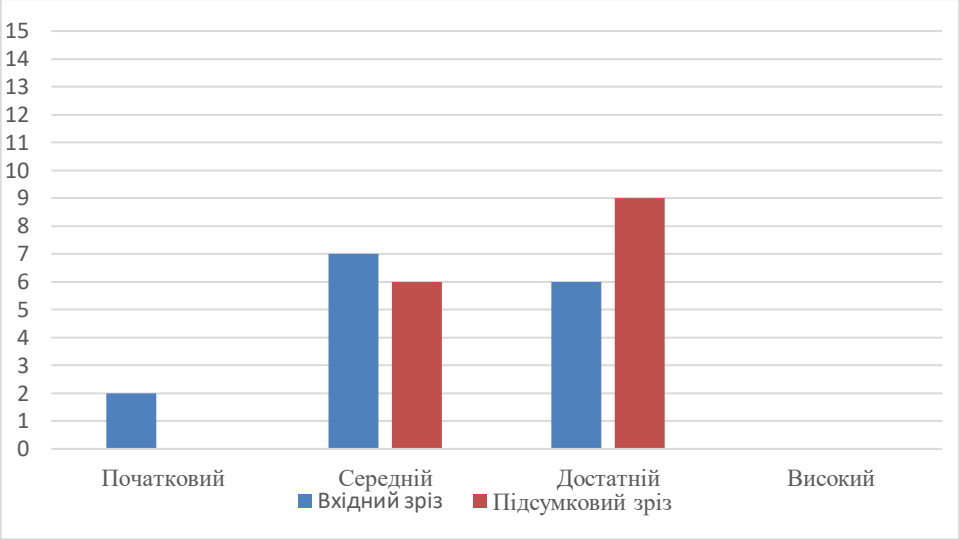

Рис. 2.1 Порівняння розподілу учнів за рівнями сформованості вмінь англомовного усного мовлення до та після пробного навчання

У контексті запропонованої моделі розрахунку середнього балу групи він зріс з 6.20 бала за початковою оцінкою до 6,93 бала за результатами підсумкового оцінювання. Відповідно відсоток від максимальної кількості балів зріс з 51,7% до 57,8%. Приріст середнього бала склав 0,73 бала або приблизно 11,8% від початкового показника. Різниця між відсотками від максимально можливої кількості балів становила 6,1 відсоткового пункта.

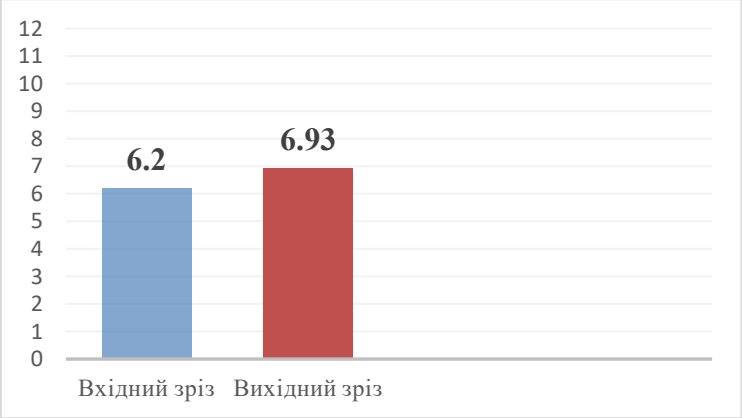

Рис. 2.2. Порівняння середнього бала учнів за результатами початкового та підсумкового оцінювання

Аналіз розподілу учнів за рівнями також засвідчив позитивну динаміку. На початку пробного навчання достатній рівень продемонстрували 6 учнів (40%), а після його завершення - 9 учнів (60%). Водночас кількість учнів із початковим рівнем зменшилася з 2 (13,3%) до 0, а із середнім - із 7 (46,7%) до 6 (40%).

Отже, результати оцінювання засвідчили поступове покращення вмінь англомовного усного мовлення учнів упродовж пробного навчання. Використання комплексу вправ на основі рольових ділових ігор сприяло практичному застосуванню англійської мови в змодельованих комунікативних ситуаціях, розвитку мовленнєвої ініціативи, умінь аргументувати власну позицію, підтримувати діалог, реагувати на висловлювання співрозмовників і дотримуватися норм ділового етикету. Отримані результати підтверджують доцільність використання запропонованого комплексу вправ для розвитку вмінь англомовного усного мовлення учнів старших класів.

Висновки до розділу 2

У другому розділі кваліфікаційної роботи було визначено особливості організації ділових рольових ігор у навчанні англомовного усного мовлення старшокласників, зокрема добір комунікативних ситуацій, розподіл ролей і мовну підготовку учасників. Виокремлено чотири етапи проведення гри:

підготовчий, організаційний, ігровий і підсумковий. Обґрунтовано методичні принципи їх використання: комунікативної спрямованості, посильності, активної участі учнів, поступового ускладнення та доброзичливої корекції помилок.

На основі аналізу методичних особливостей використання ділових рольових ігор було визначено основні принципи їх організації на уроках англійської мови. Зокрема, було враховано комунікативну спрямованість навчання, наближеність змодельованих ситуацій до реальних умов професійного спілкування, рольову взаємодію учасників, поступове ускладнення завдань і необхідність самостійного прийняття комунікативних рішень. Особливу увагу приділено формуванню вмінь аргументувати власну позицію, підтримувати діалог, реагувати на висловлювання співрозмовника та дотримуватися норм ділового мовленнєвого етикету.

Відповідно до визначених принципів було розроблено комплекс із п’яти тематичних уроків: Business Communication, Choosing a Career, Successful Employee, International Partnerships and Project Planning та Job interview. Кожен урок містив п’ять взаємопов’язаних вправ, які спрямовані на послідовний розвиток комунікативно-мовленнєвих, соціокультурних і стратегічно-компенсаторних умінь. Запропонована система завдань передбачала поступовий перехід від самопрезентації та простого обміну інформацією до професійного інтерв’ю, а також презентації бізнес-ідей і командного обговорення з прийняттям спільних рішень.

Для перевірки розробленого комплексу було організовано пробне навчання, яке відбулося на базі ліцею № 7 Гайсинської міської ради за участю 15 учнів 10-А класу. Для оцінювання сформованості вмінь англомовного усного мовлення було визначено три критерії: комунікативно-мовленнєвий, соціокультурний і стратегічно-компенсаторний. Кожен із них охоплював чотири спостережувані показники, які оцінювалися за бінарною шкалою від 0 до 1 бала. Отож, максимальний індивідуальний результат становив 12 балів. Оцінювання

проводилося до початку навчання та після кожного з п’яти тематичних уроків, що дало змогу простежити динаміку розвитку мовленнєвих умінь.

Аналіз результатів початкового та підсумкового оцінювання засвідчив позитивну динаміку розвитку мовленнєвих умінь учнів. Зокрема, середній бал зріс із 6,20 до 6,93 бала. Кількість учнів із достатнім рівнем сформованості вмінь англомовного усного мовлення збільшилася з 6 до 9 осіб. Водночас кількість учнів із початковим рівнем зменшилася з 2 до 0 осіб, а із середнім - із 7 до 6 осіб.

Отримані результати дають підстави стверджувати, що використання ділових рольових ігор створює сприятливі умови для розвитку умінь, які є об’єктом нашого дослідження. Водночас ефективність таких завдань значною мірою залежить від їх відповідності мовному рівню учнів, чіткості рольових інструкцій та поступового ускладнення комунікативних ситуацій.

Отже, розроблений комплекс вправ на основі ділових рольових ігор може використовуватися на уроках англійської мови у старших класах, а саме як засіб розвитку вмінь англомовного усного мовлення та підготовки учнів до практичного застосування мови в ситуаціях міжособистісної й професійної комунікації.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні та практичні аспекти розвитку вмінь англомовного усного мовлення учнів старших класів засобами ділових рольових ігор. Проведене дослідження дозволило:

1. Охарактеризовано англомовне усне мовлення як рецептивно-продуктивну мовленнєву діяльність, у процесі якої учень сприймає, інтерпретує та створює англомовні висловлювання відповідно до мети, ситуації й соціальних умов спілкування. Визначено взаємозв'язок мовних навичок (лексичних, граматичних і фонетичних) та комунікативних (мовленнєвих) умінь (аудитивних, діалогічних і монологічних). Розкрито роль соціокультурних умінь (дотримання норм мовленнєвого етикету, добір відповідного мовленнєвого регістру, урахування соціального статусу співрозмовника та культурна доречність поведінки) і стратегічно-компенсаторних умінь (перефразування, уточнення, перепитування, самокорекція та використання вербальних і невербальних засобів) у забезпеченні ефективності усної взаємодії. Для оцінювання сформованості відповідних умінь обґрунтовано три критерії: комунікативно-мовленнєвий, соціокультурний і стратегічно-компенсаторний, зміст яких конкретизовано відповідними показниками.

2. Розкрито сутність ділової рольової гри як методично організованої інтерактивної форми навчання, що ґрунтується на моделюванні соціальних і професійно орієнтованих ситуацій, виконанні учасниками визначених ролей, розв'язанні проблемних завдань і досягненні певного результату засобами англійської мови. Визначено її характерні особливості, серед яких самостійність учасників у прийнятті рішень, ситуативність мовленнєвої взаємодії, орієнтація на комунікативну мету та відсутність заздалегідь визначеної послідовності реплік. Охарактеризовано структурні компоненти гри: вихідну ситуацію, проблему, позиції учасників, комунікативні цілі, правила взаємодії, мовні ресурси та очікуваний результат. Систематизовано її основні функції: навчальну, комунікативну, розвивальну, мотиваційну, виховну, соціалізувальну та

діагностичну. З’ясовано, що їх комплексна реалізація забезпечує практичне застосування мовного матеріалу, активізацію усної іншомовної взаємодії, розвиток самостійності й культури спілкування учнів, а також створює можливості для спостереження та оцінювання сформованості їхніх мовленнєвих умінь.

3. Обґрунтовано методичний потенціал використання ділових рольових ігор у навчанні англійської мови учнів старших класів, який полягає в моделюванні автентичних комунікативних ситуацій, активізації іншомовної мовленнєвої діяльності, розвитку вмінь міжособистісної взаємодії та застосування засвоєних мовних засобів у нових комунікативних умовах.

4. Визначено особливості організації ділових рольових ігор у навчанні англомовного усного мовлення старшокласників, що передбачають добір комунікативних ситуацій, розподіл ролей, мовну підготовку учасників і поетапне проведення гри. Виокремлено чотири етапи її реалізації та обґрунтовано принципи комунікативної спрямованості, посильності, активної участі учнів, поступового ускладнення й доброзичливої корекції помилок.

5. Розробити комплекс із 25 вправ, об’єднаних у 5 тематичних уроків: Business Communication, Choosing a Career, Successful Employee, International Partnerships and Project Planning та Job interview, завдання якого спрямовані на розвиток комунікативно-мовленнєвих, соціокультурних і стратегічно-компенсаторних умінь учнів. Вони передбачають активізацію тематичної лексики, формування вмінь ставити запитання та відповідати на них, презентувати власні ідеї, аргументувати рішення, вести переговори та взаємодіяти з партнерами у межах заданої комунікативної ситуації. Також послідовність вправ забезпечує перехід від простіших форм мовленнєвої взаємодії до складніших ситуацій, які пов’язані з професійним спілкуванням та командною роботою.

6. Описано пробне навчання з використанням комплексу вправ на основі ділових рольових ігор та проаналізовано його результати. Порівняльний аналіз результатів вхідного та вихідного зрізів засвідчив позитивну динаміку

сформованості досліджуваних умінь. Середній бал учнів зріс із 6,20 до 6,93 бала, а відсоток від максимально можливої кількості балів - із 51,7 % до 57,8 %. Кількість учнів із достатнім рівнем збільшилася з 6 (40 %) до 9 осіб (60%), із середнім рівнем зменшилася з 7 (46,7 %) до 6 осіб (40 %), із початковим - із 2 (13,3 %) до 0 особи (0 %).

Отримані результати свідчать про позитивні зміни у сформованості вмінь англомовного усного мовлення старшокласників та дають підстави вважати доцільним використання ділових рольових ігор у навчанні англійської мови. Така форма роботи сприяє активізації іншомовної взаємодії, розвитку самостійності мовлення й комунікативної ініціативи, формуванню вмінь аргументувати власну позицію, ставити уточнювальні запитання, підтримувати діалог і співпрацювати з іншими учасниками. Розроблений комплекс вправ може бути використаний учителями англійської мови у старших класах за умови систематичного застосування, належної мовної підготовки учнів, чіткості інструкцій і відповідності завдань їхнім навчальним можливостям для підготовки до практичного використання іноземної мови в міжособистісному та професійно орієнтованому спілкуванні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байдак Л. І., Крекотень О. В. Інтерактивні технології у викладанні англійської мови студентам нелінгвістичних закладів вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Т. 1, № 28. С. 133-138. DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/28.208569.

2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Академія, 2004. 344 с.

3. Бех П. О., Биркун Л. В. Концепція викладання іноземних мов в Україні. *Іноземні мови.* 1996. № 2. С. 3-8.

4. Бігіч О. Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. *Іноземні мови*. 2012. № 2 (70). С. 19-30.

5. Білогорка М., Мороз Т. Шляхи формування мовної компетентності особистості. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2015. Вип. 11. С. 222-228.

6. Бурлаченко Н. В. Організація проблемного навчання у закладах вищої освіти України другої половини XX століття - початку XXI століття (за матеріалами педагогічної періодики). 2021. 249 с.

7. Бучацька С. М., Матієнко О. С. Технології використання ділових ігор для навчання дискусійних умінь англійською мовою. *Journal of Cross-Cultural Education.* 2025. № 5. С. 24-38. DOI: https://doi.org/10.31652/2786-9083-2025-5-24-38.

8. Бхіндер Н. В. Лінгвістичний аспект навчально-педагогічного дискурсу викладача англійської мови у закладі вищої педагогічної освіти. *Наукові записки національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія».* 2019. № 8 (76). С. 29-31. DOI: https://doi.org/10.25264/2519-2558-2019-8(76)-29-31.

9. Використання інфографіки як засобу навчання англомовного усного мовлення на початкових курсах мовних спеціальностей / Т. Глазунова та ін. Наукові записки ВДПУ імені М. Коцюбинського. Серія «Педагогіка і психологія». 2021. № 67. С. 11-19. DOI: https://doi.org/10.31652/2415-7872-2021-67-11-19.

10. Вороніна-Тузовських Ю. В. Формування в учнів старшої школи англомовної компетентності в діалогічному мовленні засобами інтерактивних технологій. 2025. 112 с. URL: https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/12149.

11. Гайденко Ю. О. Методичні рекомендації до організації та проведення ділових ігор на заняттях з іноземної мови у технічних університетах. Київ: НТУУ «КПІ». 2016. 86 с.

12. Гайденко Ю., Бондаренко О. Ділова гра як засіб розвитку soft skills у процесі навчання іноземній мові професійного спрямування. Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. Вип. 59, т. 1. С. 262-268. DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4863/59-1-41.

13. Гаранда А. В. Сучасні вимоги щодо формування комунікативної компетентності старшокласників. *Semper tiro.* 2021. № 10. С.9-19. URL: https://eprints.zu.edu.ua/32701/1/Semper%20tiro%2010%202021-%20рекомендовано%20Вченою%20радою%20ЖДУ.pdf.

14. Гордєєва А. Й. Ділова гра як спосіб мотивації комунікативної діяльності майбутніх філологів у процесі формування англомовної граматичної компетенції. Іноземні мови. 2012. № 2. С. 53-56.

15. Дружинець М. Л. Українське усне мовлення: психо- та соціофонетичний аспекти : монографія. Одеса : Одес. Нац. Ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 580 с.

16. Єлагіна Н. І. Ефективність інтерактивних стратегій вивчення англійської медичної термінології студентами-медиками в умовах дистанційного навчання. *Медична освіта.* 2024. № 1. С. 104-109. DOI: https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2024.1.14587.

17. Зозуля І. Є., Поздрань Ю. В., Слободянюк А. А. Розвиток навичок говоріння в іноземних студентів. *Інноваційна педагогіка : науковий журнал.* 2020. Вип. 21, т. 1. С. 128-132.

18. Ігнатова О. Роль інтерактивних методів у підготовці педагогів до міжкультурної комунікації. *Journal of Cross-Cultural Education*. 2025. Т. 6, № 1. С. 7-13. DOI: https://doi.org/10.31652/2786-9083-2025-6(1)-7-13.

19. Кейсова і подкаст-технології формування міжкультурної компетентності О. Б. Бігич та ін. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2017. 160 с.

20. Киливник В. М. Рольова гра як один з методів активного навчання студентів іноземній мові. Студентський альманах : збірник магістерських робіт. 2012. №2. URL: https://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/21.pdf.

21. Костик Є. В., Матієнко О. С. Формування англомовної мовленнєвої компетентності у процесі підготовки фахівців нефілологічних спеціальностей. *Інноваційна педагогіка.* 2024. №72. С. 221-226. URL: https://dspace.vspu.edu.ua/items/c4214c89-61c7-4ed3-be5a-b946476e6986.

22. Кузів М. З., Юрчишин Т. В., Полігач І. О. Використання інтерактивних технологій на занятті з іноземної мови. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки».* 2021. № 2. С. 48-53. URL: https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/4263.

23. Кухта М. І. Педагогічний дискурс як засіб мотивації навчальної діяльності. *Актуальні питання гуманітарних наук. 2016*. № 16. С. 342-346. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2016_16_44.

24. Ларіна Т. О. Використання інтерактивних технологій у навчанні іноземних мов: з досвіду роботи вчителя англійської мови. URL: https://naurok.com.ua/vikoristannya-interaktivnih-tehnologiy-u-navchanni-inozemnih-mov-z-dosvidu-roboti-vchitelya-angl-movi-larino-t-o-3088.html.

25. Лебедєва Н., Новицька Є. Теоретичні аспекти формування іншомовної соціокультурної компетентності на основі використання автентичних мультимедійних матеріалів. *Журнал крос-культурної освіти*. 2023. № 2. С. 17-27.

26. Люлько М. Інноваційні інтерактивні технології в процесі вивчення іноземних мов. International science journal of education \& linguistics. 2024. Т. 3, № 6. С. 42-51. DOI: https://doi.org/10.46299/j.isjel.20240306.05.

27. Малаховська Я. І. Комунікативні характеристики англомовного навчального відеодискурсу. *Нова філологія*. 2024. № 93. С. 108-115. URL: https://doi.org/10.26661/2414-1135-2024-93-15.

28. Матієнко О., Бучацька С. Медіалінгвістичний ресурс лексичних запозичень у подкастах. Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. Т. 65, № 2. С. 189-194. DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-2-26.

29. Машина З. Формування комунікативної компетентності учнів (на матеріалі вивчення теми «Прикметник» у 2 класі). *Початкова школа.* 2017. № 9. С. 15-18.

30. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.

31. Мулик К. О. Специфіка англійського монологічного мовлення соціально- педагогічної спрямованості. *Записки з романо-германської філології.* 2016. Т. 2, № 37. С. 44-49. DOI : https://doi.org/10.18524/2307-4604.2016.2(37).93670.

32. Новак І. М. Інтерактивні методи навчання іноземних мов у закладах вищої освіти. *Інноваційна педагогіка.* 2021. Т. 1, № 32. С. 121-125. DOI: https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/32-1.26.

33. Остапчук О. Від оптимізації до інноваційного розвитку: реформуємо методсистему. *Директор школи (Україна).* 2001. № 6. С. 35-40.

34. Остапчук О. Шляхи підвищення інноваційного потенціалу методичної роботи. *Шлях освіти.* 2002. № 2. С. 9-15.

35. Пасічник О. С. Формування в учнів основної школи умінь аргументованого усного мовлення засобами проєктної діяльності. *Іноземні мови в школах України.* 2020. № 4. С. 15-18.

36. Пікулицька Л. В. Суть і характеристика монологічного мовлення під час вивчення РМІ у вищій школі. *Педагогіка в системі гуманітарного знання:*

матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (18-19 листопада 2016 р.). 2016. С. 68-71.

37. Плугатарьова О. І. Використання інтернет-контенту при вивченні іноземної мови. *Англійська мова та література.* 2011. № 10. С. 8-12.

38. Плугатарьова О. І. Використання інтернет-контенту при вивченні іноземної мови. *Англійська мова та література.* 2011. № 11. С. 10-14.

39. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія : навч. посіб. Суми : Унів.кн., 2019. 352 с.

40. Попель О. В. Роль інтерактивних технологій у викладанні іноземної мови у немовних вишах. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія».* 2016. № 2. С. 355-360.

41. Редько В. Г. Конструювання змісту шкільних підручників з іноземних мов: теорія і практика : монографія. Київ : Пед. думка, 2017. 628 с.

42. Рибчинська А. А. Розвиток комунікативних навичок шляхом впровадження інтерактивних методів навчання на уроках англійської мови. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія».* 2023. Т. 9, № 2. С. 9-17. DOI: https://doi.org/10.52534/msu-pp2.2023.09.

43. Семенюк А., Даценко В. Використання ІТ-технологій у навчанні англійської мови в середній школі. *Журнал крос-культурної освіти.* 2024. № 4. С. 7-14. DOI: https://doi.org/10.31652/2786-9083-2024-4-7-14.

44. Сердюченко Ю. О. Інтерактивні технології навчання як фактор розвитку іншомовного діалогічного мовлення старшокласників. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* Серія *«Германістика та міжкультурна комунікація».* 2019. № 1. С. 335-339. DOI: https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2019-1-52.

45. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах / С. Ю. Ніколаєва та ін.; ред. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2015. 444 с.

46. Тарнопольський О. Б., Кожушко С. П., Кабанова М. Р. Гейміфікація в навчанні іноземних мов у вищій школі. *Іноземні мови.* 2018. № 3. С. 15-22. DOI: https://doi.org/10.32589/im.v0i3.142589.

47. Тупіцина О. М. Тренінгові технології у формуванні крос-культурної компетентності студентів. *Сучасна вища освіта: досягнення, виклики та перспективи розвитку в умовах невизначеності : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції.* Запоріжжя-Мелітополь, 2024. С. 254-256.

48. Устименко О. М. Формування іншомовної комунікативної компетентності у діалогічному мовленні. *Іноземні мови*. 2012. № 3 (71). С. 3-11.

49. Федінець Н. І. Ділові ігри - активний метод навчання у підготовці фахівців з менеджменту. *Науковий вісник НЛТУ України.* Вип. 23.1. 2013. С. 365-370.

50. Холод І. В. Методика викладання англійської мови : навч.-метод. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Умань : Візаві, 2018. 165 с.

51. Чарікова І. В., Янчук А. Ю. Методика формування англомовної компетенції старшокласників у монологічному мовленні на основі автентичних текстів країнознавчого характеру. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету.* 2020. Т. 32. С. 117-121. URL: https://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v32/32_2020.pdf.

52. Черниш В. В. Організація та проведення рольових ігор на уроках іноземної мови. *Іноземні мови.* 2010. № 4. С. 7-15. URL: http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/2225.

53. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри. Київ: Вища школа. 1993. 112 с.

54. Ягупов В.В. Метод ділової гри в навчанні. Види ділових ігор. URL : https://eduknigi.com/ped_view.php?id=198.

55. Anderson J. Role play for today. Delta. 2006. 86p.

56. Chaika O. Technology of dialogic interaction as a means of fostering polyculturalism with future foreign language teachers. *Humanities studios: pedagogy,*

psychology, philosophy. 2022. Vol. 10, no. 3. P. 103-111. DOI: https://doi.org/10.31548/hspedagog13(3).2022.103-111.

57. Chen S., Zhang L. J., Parr J. M. Authoring selves in language teaching: a dialogic approach to language teacher psychology. *Frontiers in psychology.* 2022. Vol. 13. DOI: https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.839152.

58. Common European Framework of Reference for Languages. Common european framework of reference for languages: learning, teaching, assessment. Cambridge University Press, 2001. 260 p.

59. Crystal D. A Dictionary of Linguistics and Phonetics (6th ed.). Oxford: Blackwell. 2008. DOI: http://dx.doi.org/10.1002/9781444302776.

60. Drinkwater N. Games & activities for primary modern foreign languages. New York: Pearson Longman, 2008. 321 p.

61. Lee T.-Y., Ho Y.-C., Chen C.-H. Integrating intercultural communicative competence into an online EFL classroom: An empirical study of a secondary school in Thailand. *Asian-Pacific journal of second and foreign language education.* 2023. Vol. 8. DOI: https://doi.org/10.1186/s40862-022-00174-1.

62. Richards J. Approaches and methods in language teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. 270 p.

63. Rizakhojayeva G. A., Akeshova M. M. Shift from traditional into interactive approach: teaching monologue with the use of information and communication technologies. *RUDN journal of informatization in education.* 2022. Vol. 19, no. 2. P. 135-145. DOI: https://doi.org/10.22363/2312-8631-2022-19-2-135-145/.

64. Williams J. Patrick, Hendricks Sean Q., Winkler W. Keith. *Gaming as Culture: Essays on Reality, Identity and Experience in Fantasy Games*. McFarland, 2014. P. 3-4.

65. Wright A., Betteridge D., Buckby M. *Games for language learning.* 3rd ed. Cambridge University Press. 2006. URL: http://assets.cambridge.org/97805216/18229/frontmatter/9780521618229_frontmatter.pdf.

ДОДАТКИ

Додаток А

Картки до вправи 1

STUDENT A - COMPANY DIRECTOR	STUDENT B - MARKETING MANAGER
Your position: The new product should be launched within one month because a delay may result in losing customers. Your priorities: - Meet the planned launch date. - Avoid losing potential customers. - Be ready to postpone some improvements if necessary. Your responsibility: Lead the discussion, listen to all participants and help the team reach a final decision.	Your position: An advertising campaign is essential for the successful launch of the new product. Your priorities: - Use social media and online advertising. - Ensure that potential customers learn about the product. - Allocate at least 30% of the budget to marketing. Your responsibility: Explain the importance of promotion and persuade the team to invest in advertising.
STUDENT C - FINANCIAL MANAGER	**STUDENT D - PRODUCT MANAGER**
Your position: The company is experiencing financial difficulties, and the available budget is insufficient. Your priorities: - Reduce advertising expenses. - Use the company's existing resources. - Avoid unnecessary spending. Your responsibility: Explain the financial risks and suggest ways to reduce costs.	Your position: The product needs further testing before it is introduced to the market. Your priorities: - Avoid customer dissatisfaction caused by a premature launch. - Have two additional weeks to improve product quality. - Protect the company's reputation. Your responsibility: Explain why product quality should be the main priority.

Додаток Б

Картки до вправи 3

PRODUCER - COMMERCIAL OFFER
- Price: €20 per item. - Minimum order: 500 items. - Payment: advance payment. - Delivery: within two weeks. - Discount: 5% for a large order. - Interested in long-term cooperation. - Provides product information and promotional materials. - Flexible delivery schedule.

RETAIL COMPANY - COUNTEROFFER
- Order: 500 items. - Desired price: €16 per item. - Payment: 30% in advance, the rest after delivery. - Delivery: within ten days. - Requests exclusive distribution rights in the region. - Requires quality certificates and promotional materials. - Expects a large-order discount.

Додаток В

Картки до вправи 4

Student A -MANAGING DIRECTOR You are responsible for the company's overall management.
• You have received information about the cancelled order. • You are concerned about the company's future cooperation with the client. • You want the management team to find a solution as quickly as possible. • You believe that all departments must work together. Your task: Lead the emergency meeting, coordinate the discussion and help the team agree on an action plan.

Student B -SALES MANAGER You are responsible for communication with clients.
• The client cancelled the order because the delivery date no longer suits their business needs. • The client has worked with your company for two years. • You believe that the company should contact the client immediately. • You suggest offering a new delivery date and a discount on the next order. Your task: Explain the client's reasons for cancelling the order and suggest ways to restore the business relationship.

Student C -FINANCIAL MANAGER You are responsible for the company's financial situation.
• The cancelled order represents approximately 25% of this month's expected revenue. • The products have already been manufactured. • Storing the products will create additional expenses. • You suggest looking for another buyer or negotiating partial payment with the original client. Your task: Explain the possible financial consequences and propose ways to reduce losses.

Student D -PUBLIC RELATIONS MANAGER You are responsible for the company's public image.
• The cancellation may affect the company's reputation among business partners. • You are concerned that negative information may spread online. • You suggest preparing a professional message for the client. • You believe that the company should avoid public statements until the situation is clarified. Your task: Explain the possible reputational risks and suggest how to communicate with the client and the public.

Додаток Г

Картки до вправи 17

School A - Poland
- Interests: environmental protection and international cooperation. - Suggestions: information posters and educational materials. - Available for online meetings on Friday.
School B - Ukraine
- Interests: recycling and reducing plastic waste. - Suggestions: short information videos. - Available for online meetings on Wednesday.

Додаток Д

Картки до вправи 18

Problem 1. Project Preparation
The project preparation is behind schedule. Some important decisions need to be made more quickly. The team should improve coordination and organise regular meetings.
Problem 2. Financial Issues
The project budget is limited. The team needs to find cheaper accommodation and transport or ask local organisations for support.
Problem 3. Participants' Availability
Some students cannot travel on the planned dates. The team should consider changing the dates or organising some activities online.
Problem 4. Programme Changes
Changes in the project dates may affect the planned activities. The team needs to reorganise the programme or combine online and offline activities.

Додаток Е

Картки до вправи 19

Responsibilities of the project team
Student A - Project Manager • Prepare the project schedule. • Set deadlines. • Organise regular online meetings.
Student B - Communication Manager • Create a shared online group. • Ensure the exchange of important information.
Student C - Logistics Coordinator • Organise transport and accommodation. • Find affordable options. • Prepare a list of necessary resources.
Student D - Activities Coordinator • Plan cultural presentations. • Organise environmental workshops and team-building activities.

Project planning sheet
Project name:
Main activities:
Responsible participants:
Deadlines:
Communication:
Transport, accommodation and resources:

Картки до вправи 22

Job Advertisements
Role 1. Sales Assistant
We are looking for a friendly and polite person who enjoys communicating with people. The candidate should be responsible, helpful and interested in working with customers.
Role 2. Social Media Assistant
We need a creative and energetic person interested in social media and marketing. The candidate should be able to write short posts and suggest new ideas.
Role 3. Office Assistant
We are looking for an organised and responsible person with good time-management skills. The candidate should be able to work with documents and communicate with colleagues.
Role 4. Junior IT Assistant
We need an attentive and responsible person interested in technology. The candidate should be able to solve simple problems and be willing to learn.

Додаток Ж

Картки до вправи 25

Candidate profiles
Emma
Friendly and confident. Has no work experience but possesses good communication skills and is willing to learn.
Daniel
Has one year of sales experience. Responsible and punctual. Good at customer service but less confident when speaking in front of a group.
Sophie
Creative and energetic. Has experience working in a school project team and demonstrates problem-solving skills. Has no sales experience.

Recruitment Committee - Confidential Instructions
Student A - HR Manager
Values communication skills, responsibility and a positive attitude. Leads the discussion and ensures that all committee members participate.
Student B - Sales Manager
Values sales experience, customer communication, confidence and persuasion.
Student C - Team Leader
Values friendliness, teamwork, communication skills and responsibility.
Student D - Training Manager
Values motivation, willingness to learn, creativity and problem-solving skills. The company is ready to train an inexperienced candidate.
Final task: Select the most suitable candidate for the position of Sales Assistant and justify your decision.

Додаток 3

Матеріали для оцінювання сформованості вмінь англомовного усного мовлення учнів вхідного та вихідного зрізів

Структура діагностичного комунікативного завдання

Для визначення початкового та підсумкового рівнів сформованості вмінь англомовного усного мовлення учням пропонується виконати комунікативне завдання. Дане завдання передбачає самопрезентацію, діалог із партнером, постановку запитань, реагування на пропозиції співрозмовника, а також формулювання спільного рішення.

Контрольні запитання на початковому та підсумковому етапах мають однакову структуру, проте різний тематичний зміст.

Основні компоненти завдання:

Етап	Діяльність учня
1. Самопрезентація	Коротко представити свою позицію щодо запропонованої ситуації.
2. Діалог	Взяти участь у двохвилинному діалозі з партнером.
3. Постановка запитань	Поставити запитання співрозмовнику та відповісти на його запитання.
4. Уточнення	Уточнити інформацію або пояснити власну позицію.
5. Реакція на пропозицію	Відреагувати на непередбачену пропозицію, подану на картці.
6. Спільне рішення	Усно представити рішення, до якого дійшли учасники діалогу.

Вимоги до виконання:

- самостійно висловлювати власну думку;
- використовувати доречні мовленнєві формули;

- ставити запитання та підтримувати діалог;
- аргументувати власну позицію;
- реагувати на пропозиції співрозмовника;
- дотримуватися мовленнєвого етикету;
- досягти спільного комунікативного результату.

Діагностична картка 1. Вхідний зріз

Situation: Organising a School Career Fair

Your school is planning a Career Fair for senior students to help them learn more about different professions. The school has allocated a budget of 6,000 UAH for the event. You and your partner are responsible for organising it.

Student A - Student Council Representative

You believe the Career Fair should include:

- presentations by representatives of three different professions;
- information about career opportunities and requirements;
- a question-and-answer session with invited guests;
- printed materials for students.

Explain your ideas and persuade your partner to support your plan.

Student B - Career Fair Coordinator

You believe the Career Fair should include:

- interactive workshops;
- practical activities related to different professions;
- invitations to two professionals who can share their experience;
- workshop materials purchased using the allocated budget.

Explain your ideas and persuade your partner to support your plan.

During the discussion, you receive the following proposal: The school administration suggests spending half of the budget on social media advertising to attract more students. Discuss whether you agree with this proposal.

Your task:

1. Present your position on organising the Career Fair.
2. Discuss your ideas with your partner.
3. Ask and answer questions.
4. Clarify information and explain your opinions.
5. React to the unexpected proposal.
6. Agree on a final plan for the Career Fair and present your joint decision.

Діагностична картка 2. Вихідний зріз

Situation: Organising an English-Speaking School Event

Your school is planning an English-speaking event for senior students to practise communication skills. The school has allocated a budget of 6,000 UAH. You and your partner are responsible for planning the event.

Student A - English Club Coordinator

You believe the event should include:

- speaking activities;
- team games and discussions;
- an English-language quiz;
- small prizes for the participants.

Explain your ideas and persuade your partner to support your plan.

Student B - School Event Manager
You believe the event should include:

- an invited guest speaker;
- a practical workshop;
- interactive activities for participants;
- a discussion following the workshop.

You suggest using part of the budget for technical equipment and workshop materials.
Explain your ideas and persuade your partner to support your plan.
During the discussion, you receive the following proposal: A local language centre offers to conduct a free workshop for students. However, the school must spend part of its budget on promoting the event. Discuss whether you agree to accept this offer.
Your task:

1. Present your position on organising the English-speaking event.
2. Discuss your ideas with your partner.
3. Ask and answer questions.
4. Clarify information and explain your opinions.
5. React to the unexpected proposal.
6. Agree on a final plan for the event and present your joint decision.

Додаток И

Картка спостереження за усним мовленням учня

ПІБ учня:_____
Клас: 10-А
Дата оцінювання: _____
Етап оцінювання: вхідний/проміжний/вихідний

Спостережуваний показник		**0**	**1**
Соціокультурний критерій			
	1. Дотримання норм мовленнєвого етикету: привітання, звернення, прохання, подяка, ввічлива незгода.		
	2. Добір мовленнєвого регістру й тону відповідно до ситуації спілкування.		
	3. Урахування соціального статусу та комунікативної ролі співрозмовника		
	4. Культурна доречність мовленнєвої поведінки, толерантність і повага до іншої думки.		
	Сума за соціокультурним критерієм		**/4**
Комунікативно-мовленнєвий критерій			
	5. Розуміння змісту реплік і комунікативного наміру співрозмовника; адекватність реакції на почуте.		
	6. Ініціювання та підтримання діалогу, постановка запитань і реагування на репліки партнера.		
	7. Логічність і зв’язність монологічного		

Спостережуваний показник		0	1
	висловлювання, аргументованість та обґрунтованість власної позиції.		
	8. Доречність тематичної лексики, граматична правильність і фонетична зрозумілість мовлення.		
	Сума за комунікативно-мовленнєвим критерієм		**/4**
Стратегічно-компенсаторним критерій			
	9. Перефразування й використання описових засобів для передавання думки за браку потрібного слова.		
	10. Уточнення та перепитування для подолання труднощів у розумінні.		
	11. Самокорекція та виправлення власних мовленнєвих помилок під час взаємодії.		
	12. Застосування вербальних і невербальних засобів для подолання комунікативних труднощів і продовження спілкування		
	Сума за стратегічно-компенсаторним критерієм		**/4**
	Загальна кількість балів		**/12**

Примітка вчителя:_____

Бланк індивідуального результату

Учень/учениця:_____	
Критерій	**Результат**
Комунікативно-мовленнєвий	/4
Соціокультурний	/4
Стратегічно-компенсаторний	/4
Загальна кількість балів	/12
Рівень сформованості вмінь	_____

Даний бланк заповнюється за результатами виконання діагностичного комунікативного завдання. Для кожного учня використовується окрема картка спостереження.

Оцінювання сформованості вмінь англомовного усного мовлення здійснюється за визначними критеріями та показниками відповідно до таблиці 2.2. Кожен із показників оцінюється за бінарною шкалою: 0 або 1 бал. Визначення рівня сформованості вмінь учнів здійснюється відповідно до шкали, яка наведена у таблиці 2.3.